

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

INDIVIDUÁLNÍ DÉLKA POSKYTOVÁNÍ
SLUŽBY SOCIÁLNÍ PREVENCE – AZYLOVÝ DŮM

**Individual length of providing a social prevention service
- the shelter home**

Bakalářská práce

Ing. Iveta Cigánková

Vedoucí bakalářské diplomové práce: PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.

Olomouc 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Individuální délka poskytování sociální služby prevence - azylový dům“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne. ....

Podpis .....

Jméno a příjmení:	Ing. Iveta Cigánková
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Sociální práce
Obor obhajoby práce:	Sociální práce
Vedoucí práce:	PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Individuální délka poskytování sociální služby sociální prevence- azylový dům
Anotace práce:	Cílem bakalářské práce bylo popsat dopady prodloužení doby poskytování sociální služby – azylový dům podle individuální potřeby klienta. Teoretická část se zaměřuje na popsání základních pojmů bezdomovectví, jeho příčin a řešení následků především u žen. Podstatnou částí práce je zaměření na délku poskytování soc. služby do 1 roku, nebo déle z hlediska dopadu na život klienta a změnu jeho životních postojů. Dopad byl zjišťován pomocí výzkumných otázek. Odpovědi na otázky byly sestaveny do případových studií klientů. Bylo prokázáno, že prodloužení doby poskytování sociální služby mělo pozitivní dopad na životy klientů.
Klíčová slova:	bezdomovectví žen, bezdomovec, azylový dům, řešení bezdomovectví, příčiny bezdomovectví
Title of Thesis:	Individual length of providing a social prevention service - the shelter home
Annotation:	The aim of the thesis was to describe the impact of the extension of the period of providing of a social service - a shelter home - according to the individual client's needs. The theoretical part focuses on describing the basic concepts of homelessness, its causes and consequences, especially for women. A substantial part of the work is focused on the social service provided for a year or more in terms of the impact on clients' lives and changing their attitudes to life. The impact was assessed using the research questions. The answers were compiled into case studies of clients. It has been shown that the extension of the length of a social service had a positive impact on the lives of clients.
Keywords:	women's homelessness, homeless, shelter home, homelessness, causes of homelessness
Názvy příloh vázaných v práci:	1. Seznam složek uživatelů AD Slavíč 2. Záznamy o průběhu individuálního plánování
Počet literatury a zdrojů:	13
Rozsah práce:	97318

Obsah

Úvod	5
1. Bezdomovectví	7
1.1 Definice bezdomovectví a bezdomovce.....	7
1.2 Formy bezdomovectví.....	9
1.3 Bezdomovectví žen.....	9
2. Příčiny bezdomovectví	11
2.1. Obecné poznatky o příčinách bezdomovectví.....	11
2.2. Příčina bezdomovectví žen.....	12
3. Řešení bezdomovectví.....	14
3.1. Řešení následků bezdomovectví	14
3.1.1. Sociální dávky	14
3.1.2. Sociální práce.....	15
3.1.3. Pobytová sociální služba prevence - Azylový dům	15
3.2. Řešení příčin bezdomovectví.....	16
4. Délka poskytování sociální služby a její vliv na řešení problémů bezdomovectví.....	18
4.1. Poskytování sociální služby azylový dům (do 1 roku).....	18
4.2. Poskytování sociální služby dle potřeby uživatele (déle než jeden rok)	19
5 Praktická část.....	22
5.1. Výzkum	22
5.2. Cíl výzkumu.....	22
5.3. Metoda výzkumu.....	22
5.4. Charakter výzkumného souboru	23
5.5. Popis výzkumu	26
5.6. Výzkumné otázky:.....	26
5.7. Vyhodnocení jednotlivých otázek	27
5.8. Vyhodnocení získaných dat	46
Závěr.....	50
Literatura a zdroje:.....	52
Seznam tabulek	53
Seznam příloh.....	54

Úvod

Současná doba 21. století je charakteristická velmi malými sociálními jistotami. Jedinec nebo rodina se díky nepříznivé životní situaci, kterou nedokáží sami řešit, mohou ocitnout na pokraji společnosti. Pro tyto lidi byly zřízeny sociální služby, které se jim snaží svými preventivními programy, ale také pobytovými službami, přinést podporu, která by přispěla k řešení jejich situace a k opětovnému návratu do běžného života. Pobytová sociální služba azylový dům je místem, kde se lidem bez domova dostává zázemí se sociální pomocí, což je v řešení jejich nepříznivé situace velmi důležité.

Pro mou bakalářskou práci jsem si vybrala téma: „Individuální poskytování služby sociální prevence – azylový dům“. V něm se zabývám konkrétní délkou poskytování sociální služby tak, aby odpovídala adekvátní pomoci lidem bez domova v současné době. V mé práci chci upozornit na důležitost individuálního přístupu v délce poskytování sociální služby pro uživatele. Každý člověk je jedinečný, stejně jako jeho život a potřeby, tudíž potřebuje i individuální přístup. Ráda bych poukázala na to, že legislativní určení doby poskytování sociální služby azylový dům, které doporučuje zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách a související předpisy, zpravidla 1 rok, je pro některé z uživatelů sociální služby nedostatečné k vyřešení jejich problémů. Krátká doba poskytování sociální služby může uživateli sociálních služeb (dále jen uživatel) také škodit. Pokud se přestěhuje do jiného azylového zařízení, dochází k individuálnímu plánování většinou od začátku a nenavazuje na práci předešlého zařízení. Mezi pracovníky a uživatelem vzniká také určitá mezilidská propast, díky nevybudovanému vztahu spolupráce, který je závislý na zkušenostech a čase. V zákoně o sociálních službách je zakotveno, že délka poskytování sociální služby je zpravidla 1 rok. Termín „zpravidla“ otevírá pro sociální službu možnost poskytovat sociální služby déle podle individuální potřeby člověka.

Cílem práce je popsat dopady prodloužení doby poskytování sociální služby – azylový dům podle individuální potřeby klienta. Chci výzkumem vycházejícím z mé pětileté profesní praxe ověřit, zda delší doba poskytování sociální služby azylový dům napomáhá v rámci sociální prevence nejen řešit důsledky bezdomovectví

uživatelů, ale také objevit hlubší příčiny, které k bezdomovectví vedly, a zastavit kolotoč návratů do sociální služby.

V první třetině teoretické části práce budu definovat termín bezdomovectví a bezdomovec. Následně se zaměřím na poznatky o bezdomovectví žen a matek, protože právě s touto skupinou pracuji více než pět let. Další kapitola nahlédne na příčiny bezdomovectví, jak obecné, tak konkrétně u žen s dětmi, které je přivádějí do azylových domů. Domnívám se totiž, že právě u matek, které vychovávají další generaci, je mnohdy potřebná delší doba poskytování služby než 1 rok.

Ve druhé třetině bakalářské práce se zaměřím na konkrétní možnosti řešení bezdomovectví. Řešení bezdomovectví rozdělím na dvě části a to na řešení následků a řešení příčin bezdomovectví. V této části také nebude chybět legislativní ukotvení sociální služby azylový dům.

Poslední třetina teoretické části práce se bude zabývat délkou poskytování sociální služby azylový dům a jejím vlivem na řešení problémů bezdomovectví. Zde rozliším kapitolu na dvě podkapitoly a to poskytování sociální služby zpravidla do 1 roku, a déle než 1 rok, podle individuální potřeby klienta. V první podkapitole poukážu na to, že kratší doba poskytování sociální služby přispívá především k řešení následků bezdomovectví. Druhá podkapitola bude pojednávat o vlivu delšího poskytování sociální služby na řešení příčin, které k bezdomovectví vedly. Ve vyřešení příčin, nikoliv následků bezdomovectví, spatřuji opravdovou resocializaci člověka bez domova.

K praktické části budu volit kvalitativní výzkum, a to případovou studii 10 klientů, kterým byla prodloužena smlouva o poskytování sociální služby na déle než zákonem doporučovaný 1 rok (úplný soubor z konkrétního zařízení sociálních služeb) v Azylovém domě pro osamělé rodiče s dětmi ve Slaviči. Sběr dat bude probíhat formou analýzy dokumentů, kterými budou archivní záznamy o počtech dní strávených v azylovém domě a záznamy o průběhu individuálních plánů uživatelů v období od 7/2011 do 12/2016.

Věřím, že tato bakalářská práce může být přínosem pro praxi dalších azylových domů a práci sociálních pracovníků azylových domů. Ráda bych je povzbudila v aplikování prodloužené doby poskytování sociální služby pro komplikované případy klientů.

1. Bezdomovectví

Co je to bezdomovectví a kdo je v dnešní společnosti nazván bezdomovcem? Čím je charakteristické bezdomovectví žen, na které se soustředí má bakalářská práce? Na tyto otázky odpoví následující pasáže textu.

1.1 Definice bezdomovectví a bezdomovce

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV), které se zabývá definicí bezdomovectví, uvádí: „Bezdomovectví je synonymem pro extrémní sociální vyloučení, jemuž je chudoba jak příčinou, tak důsledkem.“ (MPSV 2013, s. 5)

V této definici uvádí hlavní příčinu a zároveň důsledek bezdomovectví. Je to především materiální bída, která přispěla k sociálnímu vyloučení člověka na okraj společnosti.

Maderová upřesňuje, že bezdomovectví je celosvětovým problémem, na který v současné době neexistuje spolehlivý lék rychlého uzdravení. Odkrývá pohled společnosti, která chápe bezdomovectví jako absenci střechy nad hlavou, a také obtěžující přítomnost špinavých a zapáchajících osob mužského či ženského pohlaví na ulici (Maderová 2010, s. 22).

Další definici bezdomovectví uvádí Schwarzová, která za bezdomovectví označuje situaci, při které se člověk ocitá bez trvalého domova. V této definici je záměrně použit termín „domov“. Výraz domov je asociován s určitou úrovní jistot a bezpečí. Není to místo, kde v technickém slova smyslu člověk přespí bez hlubších vazeb a k tomu odpovídajících emocí. Tato definice je záměrně zúžena, protože se mimo ní ocitají bezdomovci, kteří si bezdomovectví zvolili jako svůj životní styl života a jinak žít nechtějí, protože jim takový život vyhovuje (Schwarzová 2010, s. 316).

Maderová ukazuje na hloubku tohoto problému. Do termínu bezdomovectví zahrnuje nejen ztrátu střechy nad hlavou, ale především ještě něčeho důležitějšího – ztrátu rodinného, vztahového a citového zázemí. Člověk nemůže uspokojit svou specifickou životní potřebu, jako je například každodenní sdílení s osobou jemu blízkou, komunikace s ní, chybí mu projev uznání, respektu a lásky. Život bezdomovce, jak uvádí Maderová, se stává životem v osamělosti a sociálním

vyloučení, mimo rodinu, společnost. S tím přichází pocit ztráty jistoty, bezpečí a nakonec také vlastní identity (Maderová 2010, s. 22).

Hradečtí se zabývají tím, jak důležitá je pro lidskou bytost potřeba opravdového domova a co pro bezdomovce znamená jeho ztráta. Pro člověka domov znamená daleko více, není to jen střechu nad hlavou, příbytek nebo pouhé útočiště, kde člověk přespává. Domov je intimní místo k životu. Místo, které přináší pocit ochrany a bezpečí, lásky, lidského porozumění a něhy. Pro mnohé lidi je právě domov zdrojem štěstí, pozornosti, opory, místo spokojeného života. Domov je místo, které je pro naši osobnost místem nejdůležitějším, protože v něm máme pocit, že právě zde patříme, mezi drahé své blízké. Je tedy ztráta domova něčím běžným a přijatelným? Nikoliv! Ztráta domova zasahuje lidskou bytost daleko hlouběji a bolestněji, než být „pouze“ bez střechy nad hlavou. Člověk ztrácí nejen materiální zázemí, ale především místo, které k němu patří, které dotváří jeho osobnost a kde se cítí přijímaný. Být bezdomovcem není jen nemít kam jít, ale také mnohdy, nemít s kým být. Nemít nikoho, komu bych se mohla svěřit, s kým bych mohla sdílet své starosti a trápení. Ztrátou domova se dostává bezdomovec do izolace, samoty a toto bolestné vyloučení jej může v zoufalství vést až k vlastní sebestrukci (Hradečtí 1996, s. 36).

Kdo je tedy bezdomovcem? Schwarzová poukazuje na to, že termín bezdomovec prošel v historii významovým posunem. Původně se tímto slovem označovala osoba bez státního občanství nebo domovského práva. (Schwarzová 2010, s. 315).

Tato definice by nebyla úplná, kdyby popisovala pouze osobu bez státního příslušenství či domovského práva. Proto nám Matoušek přibližuje tento termín z bližšího úhlu, který je i pro laika odvoditelný a přesto vypovídá o jeho hloubce. Cítuji: „Bezdomovec je ten, kdo je bez domova.“ (Matoušek 2007, s. 315).

Zákon o sociálních službách pod pojmem bezdomovec vidí především osobu, která se ocitla v nepříznivé sociální situaci spojenou se ztrátou bydlení. (§57, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Pro účely bakalářské práce bych ráda použila definici bezdomovectví Schwarzové, protože postihuje hloubku tohoto termínu a definici bezdomovce zákona o sociálních službách, protože je práce zasazena do prostředí azylového domu.

1.2 Formy bezdomovectví

V současné společnosti se můžeme setkat s rozličnými formami bezdomovectví, které bych ráda pro účel této práce krátce objasnila.

MPSV vymezuje bezdomovectví do několika kategorií. Dělí bezdomovectví na zjevené, skryté a potenciální. Mezi zjevné bezdomovectví jsou řazeny osoby přespávajících na veřejných místech, mezi skryté bezdomovectví je uváděna situace lidí, kteří nemají svůj domov, ale přesto hledají legální či nelegální ubytování. Poslední kategorizace potenciálního bezdomovectví se týká lidí, kteří ještě žijí v bytě a ani si nemusí uvědomovat, že je jejich bydlení škodlivým životním stylem ohroženo. Dalším důležitým rozdělením bezdomovectví, je rozdělení podle doby jeho trvání. MPSV rozlišuje bezdomovectví krátkodobé (přibližně do 1 roku trvání), střednědobé (zpravidla od jednoho roku do pěti let) a dlouhodobé (nad 5 let). Vedle toho existují lidé, u kterých se střídá v nepravidelných intervalech běžný život a ztráta bydlení. (MPSV 2013, s. 7)

Délkou doby poskytování se budu zabývat také v další části teoretické práce a také v praktické části svého výzkumu. Je důležité znát, kdo je opravdu bezdomovcem a co znamená pro společnost výskyt bezdomovectví. Liší se bezdomovectví mužů a žen, nebo mezi nimi není rozdíl?

1.3 Bezdomovectví žen

Jak jsem již zmínila v úvodu, má bakalářská práce směřuje do prostředí azylového domu, kde se vyskytují především ženy bezdomovkyně se svými dětmi. Proto bych na tomto místě ráda pojmenovala specifika bezdomovectví žen.

Co charakterizuje ženu bezdomovkyni? Maderová uvádí, že jí je především osoba nemilovaná, deprivovaná, osamělá, bez střechy nad hlavou, bez práce. Mnoho žen jsou také oběti domácího násilí, ...zkrátka casus socialis (Maderová 2010, s. 22).

Specifickým rysem bezdomovectví žen je volba latentní formy bezdomovectví. Díky utajení se ženy pokouší alespoň na nějaký čas skrýt před světem svou tíživou situaci, proto žijí v nejrůznějších společenstvích a v nejrozmanitějších podmínkách (Schwarzová 2010, str. 317).

Tato forma je charakteristická příležitostným bydlením u příbuzných, přátel nebo i náhodných známých. Je to však bydlení velmi nejisté, protože bývá založeno jen na ústní dohodě a může být kdykoliv ukončeno (Hradečtí 1996, s. 37).

Ženám bez domova nepomáhá ani chápání jejich bezdomovectví společností. Žena, která se stane bezdomovcem, je daleko hůře posuzována společností než muž. Bezdomovectví žen vyvolává negativní až nepřátelskou reakci lidí. Tvrdé odsouzení je pro ženy velmi bolestivé, a to zvláště tehdy, když jejich osud s nimi sdílí i jejich děti. Jsou to právě ony, které musí čelit ve svém životě značně větším nesnázím a obtížím, předpojatým a ustáleným názorům, a konečně viditelnějším nevýhodám než muži (Schwarzová 2010, s. 317).

Postavení těchto žen, které mají často v závěsu i své děti, není vůbec jednoduché a veřejné odsouzení, pohoršení, či skandál by měl místo žen bezdomovkyň, jak uvádí Hradečtí, spíše postihovat podstatu a kořeny fenoménu bezdomovectví, než ty, které žebrají o naši pozornost a milosrdenství (Hradečtí 1996, s. 44).

Autoři popisují nejen charakteristické rysy bezdomovectví žen, ale také negativní pohled společnosti, který vede k odsuzování, aniž by řešil příčiny, které k bezdomovectví vedly. Jaké příčiny tedy vedou k vytvoření fenoménu bezdomovectví žen a jejich dětí?

2. Příčiny bezdomovectví

Lidská společnost objasnila příčiny bezdomovectví člověka a vytvořila teorie, které k němu vedou. Protože se v této práci zaměřuji na individuální délku poskytování sociální služby, která u konkrétního uživatele by mohla vést ke zjištění příčin bezdomovectví, ráda bych tyto známé skutečnosti nyní zmínila a zároveň se zaměřila blíže na příčiny bezdomovectví žen.

2.1. Obecné poznatky o příčinách bezdomovectví

Bezdomovectví vzniká jako důsledek něčeho, co lidský život zasáhlo a negativně ovlivnilo. Autorka Schwarzová charakterizuje bezdomovectví přímo jako „důsledek nesourodých příčin, které mají společné to, že vedou k sociálnímu vyloučení.“

(Schwarzová 2010, s. 328)

Příčiny bezdomovectví Schwarzová rozlišuje na objektivní a subjektivní (Schwarzová 2010, s. 328):

- Mezi faktory objektivní zařazuje celkové společenské klima, a to např. bytovou politiku, politiku zaměstnanosti, sociální politiku daného státu, postavení etnických minorit a postoj společnosti k marginálním skupinám.
- Mezi faktory subjektivní řadí sociální situaci člověka, která souvisí s především s rodinným zázemím, přítomností nějakého handicapu, nebo osobní úrovní vzdělání (Schwarzová 2010, s. 318).

Jiný pohled na příčiny bezdomovectví přináší MPSV, které vidí příčinu bezdomovectví ve čtyřech základních životních drahách, které k němu směřují. Tato teorie čtyř základních životních drah je popsána takto (MPSV 2013, s. 8):

- Mezi první životní dráhu patří situace, kdy se osoba rodí už do sociálního vyloučení. Tato životní dráha se týká 30 až 40% všech zjevných a skrytých bezdomovců v ČR.
- Druhá dráha je tou krátkou trajektorií, kdy se v lidském životě objeví souběh vlivů, které vedou velmi rychle k bezdomovectví. Mezi tyto vlivy MPSV řadí především spojení zadlužení, nezaměstnanosti, zdravotních potíží, vysokých nákladů na chod domácnosti, rozpad rodiny a vyloučení osoby z domácnosti do situace bezdomovectví.

- Předposlední příčinu vidí MPSV v životní dráze, která je zdravotní. Jedná se o lidi, kteří jsou zdravotně indisponovaní pro to, aby mohli zvládnout běžný způsob života a soužití s lidmi v dané společnosti. Takových případů je v ČR kolem 10%.
- Poslední životní dráhou, která přivádí člověka k bezdomovectví, je vlastní volba tohoto životního stylu. MPSV ale uvádí, že tato poslední volba je v České republice vzácná.

Pavelková naopak zdůrazňuje, že spousta lidí postihnou těžké životní situace a ne všichni se na jejich podkladě stanou bezdomovci, k tomu je zapotřebí působení ještě dalšího faktoru, kterým je absence pomocné ruky někoho blízkého. Pokud dostane člověk v takové těžké chvíli pomoc, podporu, zázemí, dočasné bydlení, pak se zřetelně může oddálit od způsobu života bezdomovců (Pavelková 2007, s. 45).

Krakešová svou pozornost zaměřuje na příčiny jiného charakteru. Uvádí nejen vnější příčiny, ale také vnitřní příčiny, které mohou ovlivnit člověka v raném dětství a mít spolu s dalším vývojem podstatný vliv na vznik sociálního problému. Mezi vnější vlivy řadí nízkou hmotnou a kulturní úroveň, špatné zdravotní poměry, špatné výchovné poměry, časté střídání prostředí, ve kterém dítě žilo, nesnášející se rodiče a stálé napětí v prostředí. Mezi vnitřní vlivy uvádí například nenormální citové a výchovné vztahy rodičů (zejména matky), netečnost, odpor rodičů k péči a vedení dětí. Psychický a fyzický vývoj dětí ponechaný náhodě (Krakešová 1973, s. 66).

Tyto poznatky o příčinách platí pro celý fenomén bezdomovectví. Protože se má bakalářská práce zaměřuje především na ženské pohlaví, objasním také problematiku bezdomovectví žen a jeho příčin.

2.2. Příčina bezdomovectví žen

Hradečtí uvádí, že charakteristickou příčinou bezdomovství žen bývají obvykle faktory z oblasti vztahů. Ženy se potýkají s různými problémy v rodině, ale především také problémy partnerskými. Mezi faktory vztahové patří například změny struktury rodiny, diskriminace ženy, rodinné nebo manželské problémy, rozvod manželů, porušené vztahy mezi partnery, mezi rodiči a dětmi, mezi dětmi a rodiči, násilí v rodině, rozchod partnerů žijících v konkubinátu, rozdělení nebo

rozpad rodiny, sexuální zneužívání a znásilnění a v poslední řadě také osamělost (Hradečtí 1996, s. 33).

Maderová zmiňuje fakt, že pro většinu žen bezdomovkyň je charakteristická neexistující nebo neúplná rodina. Právě neschopnost navázat a udržet dlouhodobý partnerský vztah mohl vzniknout například v důsledku dětství prožitého bez rodičů, či v nefunkční rodině, zneužití nebo týráním ze strany rodičů. Absence rodinných vztahů mohla také přinést psychické onemocnění a časté hospitalizace daného jedince, nebo také fyzický handicap, který vedl k odmítnutí dané osoby rodinou či partnerem (Maderová 2010, s. 25).

Rodina, ve které se mohou partneři o sebe navzájem opřít, jak zdůrazňují Hradečtí, je odolnější proti jakýmkoliv zásahům, které by je mohly dovést k bezdomovectví. Taková rodina většinou nachází provizoria, pronájmy či ubytování v ubytovnách, které se ve městech nacházejí. (Hradečtí 1996, s. 39).

Domnívám se, že fakt, kdy poznáme příčinu, nám může pomoci také nalézt smysluplné řešení, jak s bezdomovectvím bojovat a opět do něj neupadnout. Jaké řešení můžeme nalézt?

3. Řešení bezdomovectví

Je povinností státu, aby pomáhal lidem, kteří nemají dovednosti a prostředky k tomu, aby si bydlení zajistili nebo udrželi. V rámci uplatňování principu solidarity stát řeší situaci těchto lidí prostřednictvím různých legislativních i nelegislativních opatření (od sociální práce až po sociální dávky), proto se o těchto opatřeních zmíním podrobněji.

3.1. Řešení následků bezdomovectví

Jedním z nástrojů, kterým se v současnosti řeší dostupnost bydlení u osob ohrožených jeho ztrátou, jsou dávky státní sociální podpory a dávky pomoci v hmotné nouzi. Jedná se o nástroje řešící výhradně finanční nedostatečnost osob. Dalším důležitým nástrojem je sociální práce pro sociální začleňování osob, kterým hrozí sociální vyloučení v oblasti bydlení, ale také pobytové sociální služby, které poskytují bezdomovcům zázemí v nouzi. Posledním nástrojem je sociální bydlení, bohužel zde dosud chybí centrální vymezení tohoto pojmu, proto jej dále zmiňovat nebudu. (MPSV 2013, s. 22 – 23)

3.1.1. Sociální dávky

Mezi tyto dávky státní sociální podpory patří příspěvek na bydlení (§24 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře) a dávky pomoci v hmotné nouzi, kterými jsou doplatek na bydlení (§ 33 zákona č.111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi), příspěvek na živobytí (§ 21 zákona č.111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi) a mimořádná okamžitá pomoc (§ 36 zákona č.111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi). Pobyt v azylovém domě jsou hrazeny z doplatku na bydlení, které řeší orgán pomoci v hmotné nouzi jako tzv. případ hodný zvláštního zřetele. Tento orgán určí, že za nájemce považuje i osobu užívající jinou než nájemní formu bydlení, pro které náleží doplatek na bydlení (§ 33, odst. 6, zákona č.111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi).

3.1.2. Sociální práce

Sociální práce je důležitým nástrojem práce s bezdomovci. Velkou roli zde sehrávají sociální kurátoři, kteří pracují na odborech sociálních věcí na obecních a magistrátních úřadech, ale také pracovníci sociálních služeb pro osoby bez domova. Sociální služby, jsou poskytovány pro tuto cílovou skupinu například v denních centrech, noclehárnách a azylových domech pro lidi bez domova. (Matoušek 2007, s. 82)

3.1.3. Pobytová sociální služba prevence - Azylový dům

Schwarzová uvádí, že první pomocí osobám, které ztratily svůj domov, je zajištění zázemí, jež by pokrylo jejich základní potřeby. Zázemí jim poskytne možnost, aby nabraly sílu pro řešení své obtížné situace. Další krok vidí v nabídce účinné podpory reintegrace. Tento krok je možný formou azylového bydlení (Schwarzová, str. 46).

Matoušek definuje zařízení azylového domu takto: „Ubytovací zařízení pro osoby bez přístřeší, jež by těm klientům, kteří jsou pro změnu životního stylu motivováni, mělo umožnit integraci do společnosti.“ (Matoušek 2007, s. 32).

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, řadí azylové domy do služeb sociální prevence a definuje je jako „pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.“ (Zákon č. 108/ 2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, § 57).

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, § 22, rozvádí činnosti azylového domu do upřesňujících bodů. Vyhláška zmiňuje, jakým způsobem zajišťovat podmínky pro přípravu stravy, či poskytování stravy, pro hygienu a hygienu prádla. Dále pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí vyplývá z individuálních plánů uživatele, co konkrétně zahrnuje základní poradenství (Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, §22).

Nejdůležitějším bodem, kterým se chci nadále zabývat v této bakalářské práci, je bod 2 zmiňované vyhlášky: „Poskytnutí ubytování je stanoveno zákonem na dobu **zpravidla** nepřevyšující 1 rok.“ Má délka poskytování sociální služby vliv na řešení příčin problémů souvisejících s bezdomovectvím, nebo jen slouží k řešení jeho

následků? Jakým způsobem odhalit příčiny, které ke špatné sociální situaci uživatele a k bezdomovectví vedly?

3.2. Řešení příčin bezdomovectví

Opravdové řešení fenoménu bezdomovectví nespočívá pouze v hmotném řešení nepříznivé sociální situace. Zajistit klienty sociálními dávkami a nalézt jim ubytování v azylovém domě nestačí. Pomoc, která krátkodobě zachytí člověka v řešení nejzákladnějších problémů spojených se ztrátou domova, nemusí být pro mnohé konečným a trvalým řešením. Existuje cesta, která by vedla k větší stabilitě a ke skutečné resocializaci?

Krakešová nám přináší hlubší pohled na řešení sociálních problémů člověka. Tvrdí, že sociální klienti potřebují více než jen hmotnou pomoc, která je spíše technickou a vnější pomocí (zajištění bydlení, sociálních dávek atd.). Více než o problémy hmotného charakteru jde o poruchu rázu psycho - sociálního. Zdůrazňuje potřebu studovat příčiny a cesty, kterými byl klient od dětství deformován, a jak pokračoval jeho psychosociální vývoj. Jen díky těmto poznatkům můžeme účinně zvolit metody, které pomohou navrátit člověka do běžné společnosti (Krakešová 1973, s. 11).

Krakešová uvádí, že základem pomoci takovému člověku je sestavení sociální diagnózy. Sociální diagnóza obsahuje zjištění příčin odchýlného vývoje člověka i jejich vývoj v životní historii klienta. Sociální diagnóza jde až ke kořenu problému a objasňuje jeho příčinnou souvislost s vlivy vnitřními a vnějšími (Krakešová 1973, s. 63).

V naší profesní praxi pracovníků azylového domu se často setkáváme s tím, že se bývalí klienti dostávají do tzv. začarovaného kruhu ztráty bydlení a jeho znovu nalezení. Zde technická a vnější pomoc nestačí. Je důležité zabývat se otázkou, proč se klient dostává do začarovaného kruhu, co jej k tomu vede? Problém je zasazen v hloubce jeho bytosti, a je zapotřebí ho odkrýt a řešit, aby mohl klient z tohoto kruhu vyjít ven.

Krakešová nám připomíná, že právě největším úkolem sociální diagnózy je objasnit klientův problém. Jedná se vždy spíše o hloubkový problém v narušených vnitřních a vnějších vztazích a postojích klienta k nejbližšímu okolí, především k jeho rodině. Tento problém vzniká díky příčinám v souvislosti s klientovým vadným sociálním vývojem od dětství. Proto je zapotřebí poznat tyto příčiny, které

na vývoj působily, a zjistit, jaký vyvolaly další proces a jaké deformované vztahy z tohoto procesu vznikly (Krakešová 1973, s. 66).

Příčiny určují volbu psychologicko-výchovného působení sociální terapie (Krakešová 1973, s. 67).

Psychologicko - výchovné působení na klienta v azylovém domě je závislé nejen na odborné a empatické činnosti pracovníků sociální služby. Důležitým faktorem je ochota klienta spolupracovat na řešení svého problému, ale také čas, po který je služba poskytována. Jaká je tedy souvislost mezi výchovným působením klienta a dobou poskytování sociální služby?

4. Délka poskytování sociální služby a její vliv na řešení problémů bezdomovectví

Vyhláška č. 505/ 2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, §22 určuje dobu poskytování sociální služby azylový dům na dobu zpravidla nepřevyšující 1 rok. Je jeden rok poskytování této sociální služby dostačující na vyřešení problémů, které vedly k bezdomovectví? Kolik času potřebuje uživatel k převýchově, která by vedla ke změně myšlení a postojů?

4.1. Poskytování sociální služby azylový dům (do 1 roku)

Zákon počítá s tím, že jeden rok je pro uživatele sociální služby dostačující k tomu, aby vyřešil svou sociální situaci spojenou se ztrátou bydlení. Ale zároveň je napsán natolik moudře, že vkládá do textu slovo „zpravidla“ nepřevyšující jeden rok. Počítá tedy s tím, že každý člověk a jeho případ je jedinečný a potřebuje na vyřešení své nepříznivé životní situace jinou dobu.

Sociální služba azylový dům poskytuje v první řadě základní pomoc v naplnění fyziologických potřeb osob bez přístřeší. Mezi ně patří především místo, kde se mohou ohřát, najíst, složit hlavu a také najít oporu člověka, kterému se mohou svěřit. Nejdůležitější část sociální práce spočívá v individuálním přístupu k uživateli sociální služby. Dobré slovo, spoluúčast na problémech a jeho vyřešení může poskytnout pouze člověk člověku, v našem případě pracovník uživateli (Hradečtí 1996, s. 55).

Autoři Pokorný, Telcová a Tomko uvádí, že způsob pomoci v počátcích poskytování sociální služby je odlišný, než po delší době, kterou ve službě klient stráví. Tento princip sociální služby popisují na příkladu podávání jablka klientovi, nebo pouhého přivedení klienta k jablku, aby si jej sám utrhl. Cílem je, aby se člověk naučil samostatnosti a nezávislosti a zjistil, že musí vydat energii, aby jablko obdržel. Klienta v prvotní fázi jeho příchodu podporujeme způsobem předkládání onoho jablka, aby se stabilizoval a nabral síly do dalšího života, ale po určitém čase se snažíme o jeho osamostatnění a nezávislost, tudíž jej k jablku pouze přivádíme, aby se naučil sám, jak jablko pro sebe získat (Pokorný, Telcová, Tomko 2003, s. 146).

Mnozí uživatelé zůstávají v azylovém domě jen po velmi krátký nezbytný čas. Sociální služba je pro ně zachycením v bolestném propadu bezdomovectví. Po

stabilizaci jejich situace, kdy jsou schopni postavit se na své nohy, odchází do života. Do zařízení ale také přichází jiné typy bezdomovců, kteří mají spoustu nakumulovaných problémů a jsou natolik slabí, že se nedokáží do jednoho roku osamostatnit. Patří k nim i lidé, kteří se několikrát o osamostatnění pokusili, ale po nějakém čase se opět do sociální služby vrátili. Jak jim pomoci? Zde přichází na řadu praktická aplikace zákona, která slovem „zpravidla“ otevírá možnost pro slabé klienty, kteří se se svou situací vypořádat rychle nedokážou.

4.2. Poskytování sociální služby dle potřeby uživatele (déle než jeden rok)

Jaké zvolit řešení, které by znamenalo trvalou změnu v chování člověka, aby se dokázal vypořádat s životními překážkami a opět se nestal bezdomovcem? Dochází při doporučené době poskytování jednoho roku k vyřešení hlubokých ran bezdomovectví, nebo pro některé uživatele je jen povrchoým ošetřením jejich nepříznivé situace?

Schwarzová zdůrazňuje, že krokem k vyřešení problémů bezdomovectví může být právě cesta zaměření se na **odstraňování příčin**, které k této krizové situaci vedly. K řešení příčin navrhuje využití sítě nejrůznějších specializovaných služeb a také nutnost dobré spolupráce mezi organizacemi, které tyto služby poskytují (Schwarzová 2010, s. 328).

Autoři upozorňují na to, že každý sociálně patologický jev má svou příčinu a právě zkušenosti z praxe to dokazují. Snaha o zvládnutí sociálně patologického jevu bezdomovectví vede pouze k jejímu určitému ovlivnění nebo k řešení jeho důsledku, ale již méně se věnuje pozornost jeho příčinám. Problém se řeší, až když dojde k poškození jedince, nebo zasáhne jeho okolí. Smutné je, že příznaky patologického jevu se ukázaly dávno předtím, než došlo u jedince ke škodám. Tyto příčiny jsou často zřejmé a zjevné. Pokud bychom se mnohými případy zabývali více do hloubky a spojili si více faktorů dohromady, zajímali se více o člověka, o jeho znalosti a zkušenosti, přivedlo by nás to k výsledku, že důsledku předchází mnoho různých procesů, které se odehrávají kolem nás (Pokorný, Telcová, Tomko 2003, s. 12).

Příčiny krizové situace se však nezjišťují snadno, tvrdí Krakešová. Vyžadují velkou osobní zkušenost sociálního pracovníka. Z poznání uživatele porušeného

vývoje lze určit jak výchovný postup vedení klienta, tak volbu výchovného prostředí ve styku s pracovníkem. Vedení probíhá tak, aby negativní zkušenosti klienta a jejich deformující následky byly nahrazeny zkušenostmi pozitivními. Díky procesu tzv. převýchovy klient vytváří nové normální vztahy a má dobré postoje (Krakešová 1973, s. 74).

Odborná i časová náročnost práce sociálního pracovníka a jeho výchovné působení na klienta nám přináší většinou výsledky trvalého rázu. Dlouhodobá práce s uživatelem pomáhá vypěstovat poměrně spolehlivý kritický smysl pro realitu životních problémů a umožňuje, aby klient vlastním úsilím i schopnostmi je sám úspěšně řešil (Krakešová 1973, s. 6).

Krakešová uvádí důležitý fakt, že s převýchovou klienta je možné začít až v době, kdy klient pracovníkovi důvěřuje a naučí se ho v jeho funkci sociálního pracovníka respektovat. Úspěch výchovy pak velmi závisí na tom, jaký je mezi klientem a pracovníkem vztah, a jaké výchovné prostředí pro klienta sociální pracovník vytvoří (Krakešová 1973, s. 82).

Praxe ukazuje, že vztah důvěry k pracovníkovi roste velmi pomalu. Někteří klienti jsou dlouhou dobu uzavřeni do sebe, zvláště když jsou noví a neví, co mají od sociální služby očekávat. Lidé, kteří přichází na popud orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jsou často nevraživí, protože vnímají sociální službu jako kontrolu nad svým životem. Změna jejich postoje ze sociální kontroly pracovníků na jejich pomoc je záležitostí delšího časového úseku stráveného v zařízení. Trpělivé vedení člověka však přináší výsledky, které nemají krátkodobý, nýbrž dlouhodobý dopad pro jeho život. Z člověka, který na počátku pouze přijímal, se stává člověk, který vydává svou energii. „A co je pro člověka důležitější, když má hlad, rybu mu podat, nebo jej raději naučit ryby chytat? Je důležité ukojit momentální hlad, nebo jej naučit o sebe se postarat?“ (Pokorný, Telcová, Tomko 2003, s. 146).

Díky procesu převýchovy dochází u klienta k zlepšení lidských vztahů a postojů. Aby k převýchově mohlo u klienta dojít, zaměřuje se úsilí pracovníka v sociálních službách na to, aby klient k jeho osobě navázal takový vztah, díky kterému by jeho výchovné působení přijal. Deprivovaní uživatelé jsou k okolnímu světu velmi nedůvěřiví. Pozitivní zkušenosti, které získá uživatel k osobě pracovníka, jsou základem k získání dalších nových pozitivních zkušeností v životě. Pracovník v sociálních službách jej vede k řešení dalších problémů, které se uživatele týkají. Je pro uživatele oporou v jeho novém vývoji. Po stránce citové a rozumové zaujme

k novým zkušenostem správný postoj a asimiluje jej. Pokud uživatel dokáže vyřešit problém, snaží se řešit i další problémy, protože jeho zkušenosti nemají již negativní dopad, ale pozitivní (Krakešová 1973, s. 76).

Praxe v zařízení azylového domu potvrzuje tvrzení zmiňovaných autorů. Je zapotřebí zaměřit se v rámci sociální služby nejen na řešení důsledků bezdomovectví, ale především na řešení příčin, které k němu vedly. Individuální délka poskytování sociální služby podle potřeb uživatele, tedy déle než 1 rok, by mohla být způsobem, jak příčiny bezdomovectví odkrýt a vést k jeho vyřešení. Čas je pro zjištění příčin bezdomovectví stěžejním faktorem. Hledaná příčina se skrývá mnohdy velmi hluboko v lidské osobnosti. Aby mohla být vyjevena, musí klient získat důvěru k pracovníkovi sociální služby a navázat s ním velmi dobrý vztah. Dlouhodobé poskytování sociální služby může také odkrýt, formou pozorování uživatele v azylovém domě, jeho patologické chování, které způsobilo ztrátu domova. K tomu zdůrazňuje Krakešová: „Pravou příčinu svých porušených vztahů si klienti nikdy neuvědomují.“ (Krakešová 1973, s. 75).

Jak dlouho by se měla sociální služba uživateli poskytovat? Řezníček uvádí, že je zapotřebí hledat odpovědi na následující otázky: Byl daný problém vyřešen natolik, aby uživatel neškodil sobě a jiným? Dospěl vztah spolupráce do bodu, kdy už nemůžeme očekávat při jeho dalším pokračování žádného zlepšení? Byly by pro uživatele vhodnější jiné služby (Řezníček 1994, s. 55)?

Pokud u uživatele nedochází k dalšímu zlepšení a existuje vhodnější cesta jak pokračovat v cestě osamostatnění, je zapotřebí uzavřít kapitolu dlouhodobého poskytování sociální služby v azylovém domě.

Pomáhá delší doba poskytování sociální služby k odhalení hlubokých problémů a příčin, které k bezdomovectví vedly? Na tuto otázku se pokusím odpovědět v rámci praktické části této bakalářské práce.

5 Praktická část

Praktickou částí bakalářské práce bych ráda navázala na teoretickou část práce, která se zabývá individuální délkou poskytování služby sociální prevence - azylový dům.

5.1. Výzkum

Téma: Zjištění dopadů využití individuálního přístupu v nastavení délky doby poskytování sociální služby azylový dům, které umožňuje zákon č. 108 /2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

5.2. Cíl výzkumu

Cílem práce je popsat dopady prodloužení doby poskytování sociální služby – azylový dům podle individuální potřeby klienta. Chci výzkumem vycházejícím z mé pětileté profesní praxe ověřit, zda delší doba poskytování sociální služby azylový dům napomáhá v rámci sociální prevence nejen řešit důsledky bezdomovectví uživatelů, ale také objevit hlubší příčiny, které k bezdomovectví vedly, a zastavit kolotoč návratů do sociální služby. Zákon praví, že délka poskytování sociální služby azylový dům by měla být zpravidla 1 rok. Praxe v této sociální službě však ukazuje, že násilné ukončení pobytu do 1 roku nemusí vždy být pro některé případy uživatelů prospěšné. Tato práce by měla ukázat na existující jednotlivé případy uživatelů, kterým byla v azylovém domě prodloužena smlouva více jak na jeden rok z důvodů, které jsou pro každý případ specifické, a jejichž ignorování by nebylo přínosné jak pro život klienta, tak pro společnost.

5.3. Metoda výzkumu

Metodika: Kvalitativní strategie - případová studie

Zvolila jsem ji proto, neboť v případové studii jde o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů. V této metodě sbírá výzkumník velké množství dat od jednoho nebo několika málo jedinců. Jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti. Případová studie v sociálně vědním výzkumu je podobná mikroskopu: její hodnota závisí na tom, jak dobře je zaostřena. Předpokládá

se, že důkladným prozkoumáním jednoho případu lépe porozumíme jiným podobným případům. Na konci studie se zkoumaný případ vřazuje do širších souvislostí. Může se srovnat s jinými případy, provádí se také posouzení validity výsledků (Hendl 2016, str. 104).

5.4. Charakter výzkumného souboru

Abych mohla uskutečnit účelový výběr výzkumného souboru, sestavila jsem nejprve tabulku všech uživatelů, kterým byla sociální služba azylový dům ve Slavíči poskytnuta od začátku provozu azylového domu (r. 2011) do konce roku 2016. Data jsou převzata z dokumentu: Seznam složek uživatelů AD Slavíč (příloha č. 1).

Tab. 1. Délka poskytování sociální služby u všech uživatelů AD od období 2011-2016

Číslo spisu	Jméno uživatele	Počet dětí	Datum nástupu	Datum ukončení	Počet dní v AD
ROK 2011					
1	ŠTEFAN Č.	1	1. 7. 2011 7. 5. 2012 25. 5. 2013	27. 2. 2012 7. 8. 2012 18. 11. 2014	242 92 542
2	MONIKA Č.	3	4. 7. 2011	5. 12. 2013	884
3	LENKA M.	1	4. 7. 2011	1. 12. 2011	149
4	JANA L.	1	26.7 2011	27. 9. 2011	63
5	SIMONA G.	3	1. 8. 2011	11. 2. 2013	560
6	MARTINA J.	2	2. 8. 2011	TRVÁ	1976
7	JÍŘINA T.	1	29. 8. 2011 30. 5. 2012	1. 9. 2011 21. 10. 2013	3 512
8	JAROSLAVA U.		10. 8. 2011	9. 7. 2012	333
9	LUCIE T.	2	30. 8. 2011	26. 3.2012	208
10	JÍŘINA H.	2	8. 8. 2011 16. 5. 2013	13. 8. 2012 26. 5. 2013	5 10
11	KATEŘINA S.	1	3. 8. 2011	5. 9. 2011	33
12	VLADIMÍRA H.	1	15. 9. 2011	30. 9. 2011	15
13	JANA D.	3	7. 10. 2011 31. 5. 2014	15. 12. 2011 18. 2. 2016	69 628
14	IVANA A.	3	21. 11. 2011 14. 2. 2014	6. 1. 2012 15. 5. 2014	46 90
15	BOŽENA Č.	1	22. 11. 2011	28. 11. 2011	6
ROK 2012					
16	LENKA H.	1	7. 1. 2012	22. 5. 2012	197

17	JANA M.	2	22. 2. 2012 5. 1. 2013 16. 11. 2013 3. 6. 2015	6. 12. 2012 12. 4. 2013 27. 4. 2013 trvá	287 112 653 576
18	ANDREA G.	2	23. 2. 2012	31. 12. 2016	1771
19	VENDULA N.	1	23. 3. 2012	4. 5. 2012	42
20	HELENA H.	1	19. 4. 2012	20. 4. 2012	1
21	KRISTINA K.	1	7. 5. 2012	9. 5. 2012	2
22	LUCIE V.	2	11. 5. 2012	30. 8. 2012	111
23	JANA M1.	2	31. 5. 2012	12. 4. 2013	336
24	JÍŘINA Š.	3	29. 8. 2012	29. 9. 2012	31
25	OLDŘIŠKA B.	3	1. 9. 2012 10. 12. 2013	19. 9. 2013 TRVÁ	384 1116
26.	VERONIKA S.	2	2. 10. 2012	13. 4. 2013	193
27.	NATAŠA B.		14. 11. 2012	17. 2. 2012	95
ROK 2013					
28	RENÁTA S.	2	16. 4. 2013	20. 6. 2013	65
29	KORNÉLIE	2	26. 4. 2013	26. 4. 2014	365
30	ELIŠKA	1	18. 6. 2013	4. 7. 2013	16
31	LUCIE H.	2	20. 6. 2013	19. 9. 2013	91
32	ERIKA Č.	2	8. 7. 2013	8. 9. 2013	62
33	MONIKA B.	1	13. 7. 2013	5. 12. 2013	145
34	KAMILA CH.	1	20. 9. 2013	30. 10. 2013	40
35	ŠTEFAN G.	1	5. 11. 2013	31. 8. 2014	299
36	ANETA H.	1	11. 11. 2013	30. 11. 2014	19
ROK 2014					
37	KATEŘINA V.	1	13. 1. 2014	20. 1. 2014	7
38	ALŽBĚTA Č.	1	1. 3. 2014	9. 3. 2014	8
39	MIRIAM Z.	1	20. 5. 2014	30. 7. 2014	66
40	INGRID T.	1	15. 8. 2014	28. 8. 2014	13
41	YVETA H.	3	2. 10. 2014	31. 1. 2015	121
42	MICHELA S.	2	8. 12. 2014	1. 7. 2015	204
43	EMILIE D.	1	11. 12. 2014	25. 4. 2015	135
44	ALENA Č.	1	11. 2. 2014 27. 1. 2016	31. 8. 2015 TRVÁ	200 338
ROK 2015					
45	PAVEL D.	2	20. 3. 2015	29. 1. 2016	315
46	IVETA Č.	1	10. 5. 2015	17. 7. 2015	68
47	LUDMILA S.	1	25. 6. 2015	31. 8. 2015	67
48	ILONA V.	1	4. 7. 2015	12. 8. 2015	39
49	YVETTA H.	3	29. 7. 2015	23. 8. 2015	25
50	JULIE C.	5	3. 9. 2015	TRVÁ	484
51	YVETTA H. M.	1	1. 1. 2015	31. 1. 2015	30
52	NICOLA P.	1	18. 9. 2015	21. 10. 2015	33
53	NATÁLIE V.	1	21. 9. 2015	1. 10. 2015	10
54	KRISTÝNA J.	1	3. 11. 2015	15. 11. 2015	12
55	PAVLA M.	1	23. 11. 2015	2. 2. 2016	71
ROK 2016					
56	ŠARLOTA R.	1	6. 1. 2016	30. 3. 2016	83

57	STANISLAV Š.	2	1. 2.2016	28. 2. 2016	28
58	DAVID F.	1	1. 3. 2016	31. 8. 2016	184
59	PETRA H.	1	9. 2. 2016	TRVÁ	327
60	SIMONA S.	1	11. 3. 2016	TRVÁ	295

Poté jsem se rozhodla pro **účelový výběr výzkumného souboru**, a to vybrat případy uživatelů Azylového domu pro osamělé rodiče s dětmi ve Slaviči, které splňují tyto podmínky:

1. uživatelé, kterým je sociální služba poskytována déle než 1 rok, nebo opakovaný pobyt v souhrnu delším než 1 rok
2. matka s dětmi (nikoliv otec)

Tab. 2. Výběr zkoumaných objektů

ČÍSLO OBJEKTU	JMÉNO	POČET DNÍ CELKEM	TRVÁNÍ OD - DO
1	OLDŘIŠKA B.	1500	1. 9. 2012- 19. 9. 2013 10. 12. 2013 - TRVÁ
2	SIMONA G.	560	1. 8. 2011 - 11. 2. 2013
3	MARTINA J.	1976	2. 8. 2011 - TRVÁ
4	JIŘINA T.	515	29. 8. 2011- 1. 9. 2011 30. 5. 2012- 21. 10. 2013
5	JANA D.	697	7. 10. 2011 - 15. 12. 2011 31. 5. 2014 - 18. 2. 2016
6	JANA M.	1628	22. 2. 2012 - 6. 12. 2012 5. 1. 2013 - 12. 4. 2013 16. 11. 2013 - 27. 4. 2013 3. 6. 2015 - TRVÁ
7	ANDREA G.	1771	23. 2. 2012 -31. 12. 2016
8	MONIKA Č.	884	4. 7. 2011 - 5. 12. 2013
9	ALENA Č.	538	11. 2. 2014 - 31. 8. 2015 27. 1. 2016 - TRVÁ
10	JULIE C.	484	3. 9. 2015 - TRVÁ

5.5. Popis výzkumu

Místo výzkumu: Azylový dům organizace Elim Hranice o. p. s, křesťanské společnosti pro evangelizaci a diakonii: Azylový dům pro osamělé rodiče s dětmi ve Slavíči.

Sběr dat:

Ve své práci se zaměřím na sběr dat formou:

- Zkoumání dokumentů

Zkoumány budou tyto dokumenty:

- Seznam složek uživatelů AD Slavíč (Záznamy z archívu)
- Záznamy o průběhu individuálního plánu

Dokumenty otevírají přístup k informacím, které by výzkumník jiným způsobem nezískal. Jejich výhodou je okolnost, že data nejsou vystavena působení zdrojů chyb nebo zkreslení, jež vznikají při uskutečňování rozhovorů nebo pozorování, měření a testování (Hendl 2016, str. 133).

Průběh sběru dat: v období od 1. 7. 2011 -31. 12 2016

- Jde o tzv. nereaktivní sběr dat, kdy subjektivita výzkumníka hraje roli pouze při výběru dokumentů, nikoliv v informacích, které jsou obsaženy v dokumentech (Hendl 2016, str. 133).
- Délka období je zvolena od data, kdy byl Azylový dům pro osamělé rodiče uveden do provozu, do období konce roku 2016.

5.6. Výzkumné otázky:

Rozhodla jsem se ze zkoumaných dokumentů odpovědět na tyto otázky:

1. V jaké sociální situaci přichází klient na zařízení AD?
2. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby do 1 roku?
3. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby déle než 1 rok?
4. Byly zjištěny hlubší příčiny, které vedly k bezdomovectví?

5.7. Vyhodnocení jednotlivých otázek

Výzkumný objekt č. 1: Paní Oldřiška B.

1. V jaké sociální situaci přichází klient na zařízení AD?

Paní O. přichází se svými dětmi: 6, 4, 1 rok, ze sociálního bytu Elim Hranice, kde bydlela se svým partnerem a otcem dětí Daliborem. Paní se musela vystěhovat z bytu kvůli velkým nedoplatkům elektřiny a vody. Jak bylo zjištěno, paní nedokázala odporovat tamním sousedům, kteří paní zneužívali tak, že si od ní napojili elektrický proud, prali své prádlo u ní a také se k ní všichni sousedé chodili koupat. Dluh vystoupal více jak k 50 000,- Kč. Partner se jí nezastal, nechal ji dál zneužívat. Paní mnohokrát bil a odcházel na několik dní v týdnu za jinými ženami, o kterých se vždy dozvěděla. Dcera A. začala chodit do první třídy, dcera K. a syn D. zůstávají doma s matkou. Otec je registrován na úřadě práce, nárazově si nachází brigády. Všechny vydělané peníze následně utratí v automatech. Matka je inteligenčně slabší povahy, velmi dobrosrdečná. Je pod dohledem OSPOD z důvodu rozsáhlého poranění dcery Karolíny, kterou v sedmi měsících opařila nechtěně vařící kávou. Dítě má na celém břichu a nohách jizvy z popálenin. Malý Dalibor je stále kojenečké dítě. Matka jej uspává zamotaného do kojenecké peřinky, ze kterých mu čouhají nohy, a kolébá jej ze strany na stranu. Paní působí velmi vyděšeně a bezmocně. Paní nejí, pouze večer, všechno jídlo schovává pro děti, má strach, že by pro ně nezbylo – nyní paní váží 41 kilo. Paní není zvyklá na povlečené peřiny a prostěradla. Karolína ve 4 letech nosí pleny, protože ji nikdo nenaučil na záchod. Paní má strach, že ji partner opustí, nechodí za ní, ani ji finančně nepodporuje.

2. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby do 1 roku?

Paní O. jsme pomohli vyřídít příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Paní nedostávala přídavek na dítě na syna D., domnívala se, že je započten v rodičovském příspěvku. Chyběly kartičky pojištění. Otec odmítal spolupracovat a paní přišla o část přídaveků, úřednice na úřadu práce na naši přímluvu učinila výjimku, aby mohla paní pobírat na syna přídavky. Paní nebyla schopna zaplatit částku do třídního fondu pro svou dceru, byly domluveny splátky s ředitelem školy. Pomoc jsme také

poskytli při vyřízení průkazek na dojíždění dcery do školy a nákupu školních pomůcek. Otec nepřispíval na výživu dětí, byl nahlášen na OSPOD. Protože se ocitl bez příjmu, začal navštěvovat matku a ta mu poskytovala jídlo a peníze. Matce se tak nedostávalo finančních prostředků pro své děti. Po domluvě se sociální pracovníci byl rozdělen příjem paní O. do týdenních částek, které byly pro ni uschovány v její složce na služebně. Matka si vybírala uvedenou částku jednou týdně a byla chráněna před nátlakem druhých k nenávratným finančním půjčkám. Paní splácí měsíčně 500,- Kč za nedoplatek vody a elektřiny na bytě. Protože je inteligenčně slabší, nezvládá učivo první třídy a neví, jak pomoci dceři. Matka má 41 kilo, učíme ji vařit výživně. Byla zvyklá ze dvou křidel a jednoho skeletu kuřete udělat 5 litrů omáčky. U paní se objevují zdravotní problémy s ledvinami. Problém odmítá řešit a bagatelizuje jej. Paní se odstěhovala 19. 9. 2013 do podnájmu s partnerem.

3. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby déle než 1 rok?

Paní O. se do azylového domu vrátila po třech měsících života v podnájmu se svým partnerem 10. 12. 2013. Opět dluží s partnerem na nájmu a nemá peníze na obživu. Návrat vnímá jako záchranu pro své děti, aby o ně nepřišla. Otec dětí působí matce problémy, zadržuje jí složenku s rodičovským příspěvkem. Vyřizujeme pomoc z Tříkrálové sbírky a poskytujeme potravinovou pomoc. Protože nemá dávky hmotné nouze, opět se rozebíhá kolotoč vyřizování dávek a dokumentů.

V roce 2014 je vysledován zdravotní handicap mladší dcery K. Velmi špatně vidí. Matka problém dříve neřešila, nyní má dcera brýle s 5,5 dioptriemi. Dceru K. nezvládá, jako řešení vidí zklidnění její hyperaktivity prášky od psychiatra. Dcera po lécích usíná kdekoliv a kdykoliv. Není schopná soustředění ani v přípravce do 1. třídy. Domlouváme s matkou jinou lékařku, která dceři předepisuje placebo a vyšší zájem matky. Matka neřeší zavšivené děti, musíme ji vést k pravidelné kontrole. Děti ale nenávistně škube, že jí přidělávají práci. Matka vidí východisko ze své situace bezdomovectví vyhledáním partnera, který rodinu zajistí. Střídá partnery, děti jsou zmatené, neví komu říkat: „Tati.“ S matkou jsme situaci řešili rozhovory a domluvami.

V roce 2015 se u matky objevuje zvýšená agresivita vůči dětem. Děti vnímá jako přítěž, která ji brání v dobrém životě. Smýká s nimi, bije je papučí, fackuje za každou

drobnost. Matce jsme po domluvě s OSPOD stanovili podrobný dohled pracovníků v sociální službě. Zaměřili jsme se na rozhovory, jak zvládat stres a netrestat děti. Paní začala navštěvovat rodinného psychologa. Mladší dcera má opět potíže s úniky exkrementů. Ze strachu z matky znečištěné věci schovává a vyhazuje do popelnice. Matku vedeme k trpělivému naslouchání dítěti. Paní stále neumí dobře hospodařit s penězi, je vedena k nákupům, nákupním seznamům a letákovým akcím. Paní vydává také nevelké peníze za brýle, které dcera K. rozbíjí schválně. Brýle odmítá nosit z důvodu šikany ve škole. Spolu s matkou řešíme tento problém a motivujeme dítě k nošení brýlí.

V roce 2016 dochází ke změně matčina přístupu. Paní zvládá svůj rozpočet. Nyní nepotřebuje řízené hospodaření, ale odkládá si peníze sama na každý týden, tak jak se naučila. Částku schovává na služebně azylového domu, aby odolala nátlaku druhým. Našetřenou částku chce použít na uhrazení kauce na podnájem bytu. Peníze také slouží na mimořádné výdaje. Chce si najít byt. Zklidnění matky, rodinná poradna, rozhovory a povzbuzování k dobrému a mírnému chování k dětem zabírají. Matka zvládá přiměřeně svou agresivitu. Matka sama hlásí, jak se k dětem chová, co se jí povedlo. Paní chce řešit svůj zdravotní stav, aby děti nepřišly o matku a nemusely do dětského domova. Výpomoc s hlídáním dětí celého kolektivu uživatelů a pracovníků v soc. službách přijímá a řeší operacemi své zdraví. Paní nalézá jistou partnerskou stabilitu. Má vztah, který trvá již přes dva roky, ačkoliv je velmi nestandardní, protože chodí se sedmnáctiletým chlapcem. Matka se snaží pevněji stát na svém ne, v případě podpory žádá zásah pracovníků, je odhodlanější, asertivnější. Rodina má nařízený režim koupání, převlékání do pyžam, kontroly vši, úklidu pokoje, paní již druhý měsíc zvládá tyto činnosti a sama hlásí provedené aktivity. Je na nejlepší cestě k samostatnému životu.

4. Byly zjištěny hlubší příčiny, které vedly k bezdomovectví?

Zjištění možných příčin:

- Matka po 5 - ti letech poskytování sociální služby začala mluvit s pracovníci o sexuálním zneužívání svým otčímem v 11 letech, kdy se cítila bezmocná. Otčím ji vyhrožoval, a tak se mu podřizovala ze strachu.
-

Výzkumný objekt č. 2 : Simona G.

1. V jaké sociální situaci přichází klient na zařízení AD?

Paní Simona se přistěhovala se svými třemi dětmi (2, 4, 5 let) do azylového domu z azylového domu ze Zábřehu. V Zábřehu jí bylo ukončeno ubytování z důvodu vypršení doporučené doby poskytování sociální služby. Byla zde již 1 rok. Paní v Zábřehu měla v azylovém domě hezkou garsoniéru, kde byla velmi spokojená, k nám přichází do nových podmínek, na které není zvyklá. Dům je koncipován jako společné místo pro život deseti klientů s dětmi. Paní nese těžce, že nemá samostatný oddělený byt, ale pouze větší pokoj se společnou kuchyní, kulturní místností a sociálním zařízením. V Zábřehu měla vše samostatné a soukromí. Paní je rozvedená. Otec dětí se odstěhoval na Slovensko.

2. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby do 1 roku?

Paní Simona si po příchodu na naše zařízení velmi brzy vyřídila sociální dávky, na které měla nárok. V jednání s úřady je velmi samostatná. Doklad totožnosti a kartičky pojištěnců si také vyřídila sama. Jejím velkým nedostatkem je nepořádek v pokoji. Paní je vedena k udržení pořádku, ale ten se jí nedaří udržet. V pokoji je zápach a špína. Matka odmítá jakoukoliv pomoc, domnívá se, že to zvládne sama, ale jak se ukázalo, nestačila na to. S paní jsme absolvovali mnoho rozhovorů, stav se nezměnil. Byly nařízeny pravidelné kontroly.

Bylo zjištěno, že paní Simona užívá titul Dis. Vystudovala počítačovou správu. Svůj titul tají před ostatními. Stydí se za svou situaci. Obviňuje se, že je vzdělaná, a nezvládla svůj život.

Paní si během roku vyřídila mateřskou školku pro staršího syna a dceru. Dále byl vyřízen odklad školní docházky pro syna, který velmi špatně mluví a má sníženou inteligenci. Paní působí velmi zanedbaně. Nedbá na základní hygienu, má zkažené zuby, nečeše se, chodí velmi neupravená a nosí silné brýle, které jsou poškozené (chybí jim ručka). Paní je vedena k dodržování hygieny, k úpravě vlasů a hygieně prádla. Rodina je podporována šatníkem azylového domu.

3. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby déle než 1 rok?

Paní Simona je vedena k odkládání peněz na kauci bytu. Aby získala byt v Hranicích, je vedena k splátkám dluhu za odpad. Během pobytu klientky s dětmi v azylovém domě jsme zažili několik nočních křiků nejstaršího syna paní Simony. Nedal se utišit, bál se, že ho někdo shodí z patrové postele a dlouho plakal. Paní Simona se nám svěřila, že její bývalý manžel hodně pil a bil jí i její děti. Nejstarší syn se snažil matku chránit a otec se mu za to mstil. Jednou přišel opilý domů a shodil chlapce z patrové postele dolů. Chlapce často trápily noční děsy. Řešeno citlivým přístupem k chlapci a rodinnou poradnou. Dětem i matce chybí podpora a stabilita prostředí. Jejich život je jeden velký chaos. Řešeny pronájmy bytu. Děti vedeny k pravidelné přípravě do školy. Dcera chápe učivo velmi dobře, syn má ve škole problémy, nestíhá učivo a vzteká se. Také v kolektivu dětí se začíná projevovat jeho agrese. Protože je matka stabilizována, v hygieně se zlepšila a velmi dobře reaguje na vedení pracovníků, byla doporučena do Domu ELIM, který je vyšším stupněm azylového bydlení, neboť má nižší míru sociální podpory. Uživatelé jsou z větší míry samostatní, pracovníci jsou v zařízení přítomni pouze do sedmé hodiny večerní. Tam se seznámila se svým budoucím mužem, vdala se, porodila syna a žije v domě se svou rodinou dodnes.

4. Byly zjištěny hlubší příčiny, které vedly k bezdomovectví?

Ano. Dlouhodobé domácí násilí, které klientka prožívala ve svém vztahu s bývalým partnerem. Aby se matka s dětmi vymanila z prostředí domácího násilí, musela opustit svůj domov a uchýlit se do azylového domu. Její rodina jí jí pomoci nechtěla.

Výzkumný objekt č. 3: Martina

1. V jaké sociální situaci přichází klient na zařízení AD?

Paní Martina se k nám přistěhovala z azylového domu v Olomouci, kde ji skončila smlouva o poskytování sociální služby. Přišla se tříměsíčním synem J. Paní je rozvedená. Dítě – syna H. má v péči její bývalý manžel. Paní přichází bez finančních

prostředků, ačkoliv již v Olomouci obdržela rodičovský příspěvek, peníze utratila. Nemá tedy peníze na jídlo pro sebe, ani pro dítě, žádné pleny, ani oblečení.

2. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby do 1 roku?

U paní Martiny jsme v první řadě museli zajistit základní životní potřeby. Byla jí poskytnuta pomoc z potravinové banky, pleny, sunar. Díky pomoci Charity také půjčka na překlenutí finanční nouze. Jejím cílem je odstěhovat se za otcem dítěte. Během pobytu zjištěno, že se o dítě velmi špatně stará. Tají, že nemá pro dítě sunar a krmí jej stravou, která by mohla poškodit jeho zdraví. Dítě málo přebaluje, nepřevléká z poblíkaného oblečení. Její osobní hygiena také neodpovídá standartu. U paní nařízeny kontroly, jak péče o dítě, tak vedení k dostatečné hygieně. Ze stěhování k otci dítěte sešlo. Otec je ve vězení za neplacení výživného na dítě, které má s jinou matkou. Matka se pokouší navázat kontakt s rodiči přítele. Ti ji z počátku přijímají, ale nechtějí, aby se synem bydlela v jejich domě. Paní často nechává dítě o samotě na pokoji a velmi málo reaguje na jeho křik. K dítěti přichází až po upozornění pracovníků. Ke konci roku poskytování sociální služby je paní Martina odsouzena za napomáhání při vykrádání chat se svým přítelem.

3. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby déle než 1 rok?

Je podána žádost o odklad výkonu trestu odnětí svobody v délce 4 měsíců. Paní je již v tuto dobu opět těhotná. Otec očekávaného dítěte se k ní nehlásí a nechce s nimi mít nic společného. Holčička se narodila v říjnu. Matka dceru dává ihned po porodu k adopci, protože není schopná postarat se ani o dítě, které má již u sebe v azylovém domě. V listopadu téhož roku proběhla amnestie. Paní Martina byla zproštěna výkonu trestu. Paní se během let střídavě zlepšovala a zhoršovala v hospodaření se svými finančními prostředky. Stále pokračujeme s kontrolami stravy a hygieny u dětí a matky. Paní Martina má v azylovém domě nyní děti dvě. Porodila novému příteli syna R. S partnerem by se ráda odstěhovala do nájemního bytu. Hlavní překážkou jejího cíle je fakt, že neumí oba hospodařit s penězi. Zůstávají stále na azylovém

domě. Partner bydlí v azylovém domě v Hranicích. Rodina je podpořena celodenními návštěvami otce na zařízení. Otec má práci ve Slavíči, chodí na oběd za svou rodinou do azylového domu. Oba se však nemohou finančně stabilizovat, mají mezi sebou časté konflikty a jejich soužití není ideální. Matka k poslednímu synovi R. má vřelejší vztah, než k synovi J. Matka ale zároveň špatně snáší, že syn J. není současným partnerem přijímán. Nechce mít s dítětem nic společného a nehodlá jej živit. Malý J. velmi špatně prospívá, ve svých šesti letech téměř nekomunikuje. Bývá často sám na pokoji a matka s ním velmi málo komunikuje. U syna J. rozvíjíme základní dovednosti, které potřebuje, aby se zdárně vyvíjel. Samozřejmě také pracujeme s jejími dětmi, na kterých se výrazně projevuje pozitivní změna v chování a vývoji dětí, díky stabilizaci rodinného prostředí v jednom azylovém domě, který nemusí každý rok měnit za jiný.

V průběhu poskytování sociální služby bylo zjištěno, že matka má k dětem velmi plochý a chladný vztah. Co se týče péče o děti, je velmi sobecká, má ráda svůj klid a nečiní ji problém dítě dát do nemocnice s chorobou léčitelnou v domácím prostředí. Tímto jednáním získává prostor pro sebe a své zájmy, nebo řeší finanční krizi. S matkou dlouhodobě řešíme rozvíjení vztahů k dětem, její zájem o ně, rozvíjení komunikace s dětmi. Její vztah k dětem prošel po letech určitou pozitivní změnou, ale je před ní ještě dlouhá cesta ke změně. Svou tíživou situaci řeší nalézáním nových partnerů, se kterými má dítě, aby si je udržela. Tento způsob řešení ji nevychází. I její poslední vztah s otcem nejmladšího dítěte je velmi komplikovaný. U paní se neustále objevují problémy s hospodařením finančních prostředků. Není schopna sama bez naší pomoci vyjít. Bezhlavě rozhazuje peníze, nedokáže být zodpovědná.

4. Byly zjištěny hlubší příčiny, které vedly k bezdomovectví?

Ano. Z její minulosti vyšlo najevo, že jí maminka umřela, když byla malá. Otec ztrátu matky těžce nesl, pil a nejevil o Martinu žádný zájem. Neprojevoval jí lásku, byla určitým prostředkem k získání sirotčího důchodu. Její citový nedostatek v dětství vnímám jako příčinu problémů ve vztahu k jejím dětem.

Výzkumný objekt č. 4 : Jiřina

1. V jaké sociální situaci přichází klient na zařízení AD?

Paní Jiřina přichází do azylového domu se svou šestiletou vnučkou. V době, kdy přichází, má za sebou pobyt v několika zařízeních azylového domu, kde ji je ukončena smlouva z důvodů hrubého porušování řádu. Paní je velmi temperamentní, vulgární a nespolupracuje. K nám přichází na doporučení OSPODu. Má poslední možnost, aby se v novém prostředí stabilizovala, jinak ji hrozí odebrání vnučky S. z péče. Holčička je velmi tichá a milá. Často napomíná svou babičku, aby se chovala k lidem hezky a nečastovala je vulgarismy.

2. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby do 1 roku?

Paní Jiřina má velké problémy s adaptací v azylovém domě. Je velmi aktivní v hledání nového ubytování. S ostatními uživateli špatně vychází. Protože je v azylovém zařízení nejstarší, špatně snáší křik malých dětí a hluk.

Byla vyřízena podpora pro vnučku ve výši 5000,- Kč od nadace Terezy Maxové na školní pomůcky a kroužky pro dítě. Jsou řešeny změny dávek pěstounské péče, paní si vyřídila splátkový kalendář s městem, aby uhradila svůj dluh za nájemné městského bytu a mohla požádat o nový. Pobyt paní Jiřiny provázaly neustálé stížnosti na její chování, vulgarismy a agresivitu na uživatele. Paní se odstěhovala do podnájmu.

3. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby déle než 1 rok?

Po sedmi dnech podnájmu se vrací zpět s vnučkou do azylového domu. Nedokázala vyjít s majitelem bytu. S vnučkou je řešeno doučování, babička učivu nerozumí. Protože paní nemá problémy s včasným placením nájemného a prostředí azylového domu jí nevyhovuje, je přestěhována do bytu Elimu v Hranicích. Byt má charakter sociálního bydlení. Uživatelé jsou samostatní a nepotřebují denně podporu

pracovníka. Do bytu za ní docházel klíčový pracovník 1x za tři měsíce. V bytě strávila další 3 roky, než se odstěhovala do podnájmu 2 + 1 v Hranicích.

4. Byly zjištěny hlubší příčiny, které vedly k bezdomovectví?

Paní se po dlouhé době svěřila, že se cítí vina za smrt své dcery, matky vnučky, kterou má nyní ve své péči. Když mělo dítě 2 měsíce, pohádala se ošklivě se svou dcerou. Ta vyběhla z domu a zajelo ji auto. Paní Jiřina žije v tomto obvinění celý život. Svě zranění skrývá pod maskou tvrdé a nelítostné ženy, která si nenechá nic líbit. V jádru však není zlá. Vzorně se stará o vnučku a pomáhá ostatním dětem, které má.

Další zjištěnou příčinou je gamblerství, kterému propadla po smrti své dcery

-----

Výzkumný objekt č. 5 : Jana D.

1. V jaké sociální situaci přichází klient na zařízení AD?

Paní Jana přichází poprvé do azylového domu. Je rozvedená. Z předchozího manželství má 2 dospělé dcery, které už také mají své rodiny. Syn M. pěti měsíční je toho času ještě v kojeneckém ústavu. Matka si syna vyzvedla z kojeneckého ústavu po 14 dnech pobytu v azylovém domě. Paní Jana v azylovém domě zůstala pouze dva měsíce, odchází do bytu staršího muže, kde s ním bude žít a starat se také o jeho otce. Odchází velmi spokojená a šťastná.

Matka znovu přichází po roce a půl na zařízení. Má s sebou dvouletého hyperaktivního syna M. a desetiměsíční dvojčata- kluky. Její zdravotní stav je komplikovaný. Byla léčena na syfilis a také těžkou žloutenku. Na zařízení přichází zaléčena. Díky špatné funkci jater bývá stále unavená. Otcem dvojčat je pán, se kterým poprvé odešla z azylového domu. Místo šťastného života, který jí sliboval, s ní odcestoval k hranici s Německou republikou, kde ji prodával zákazníkům. Tehdy se také nakazila pohlavní nemocí. Paní Jana přichází s igelitovou taškou, bez finančních prostředků.

2. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby do 1 roku?

U paní jsme řešili nedostatek finančních prostředků. O rodičovský příspěvek ji připravil její partner. Po dobu prvního měsíce jsme matku a její děti živili potravinami z potravinové banky, než obdržela sociální dávky. Bylo řešeno také vyloučení partnera ze společného posuzování, aby paní Jana dostávala sociální dávky již bez posuzování příjmu partnera. Dále byl řešen návrh na výživné na neprovdanou matku a na děti a svěřeni dětí do péče paní Janě. Během prvního pobytu se objevily u paní problémy s finančním hospodařením. Tento problém se vyskytl i při druhém pobytu a je řešen neustále. Bylo nařízeno řízené hospodaření. Paní také děti nevhodně krmila. V deseti měsících jim vařila hustou krupičnou kaši z klasického mléka a čočkovou polévku. Byla vedena jak se starat o jídlo dětí, aby jim nepoškodila zdraví. Matku jsme také učili nakupovat levnější potraviny a drogerii. Byla vedena k čistotě a pořádku na pokoji.

3. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby déle než 1 rok?

Matka se střídavě zlepšuje a zhoršuje ve svém hospodaření. Paní neuměla dětem podávat léky ve formě sirupů. Nerozuměla dávkování léků přes lžičku a stříkačku. Později jsme zjistili, že neuměla poznávat čas na ručičkových hodinách. Během pobytu si zařídila s naší pomocí křtiny dvojčat. Byla vedena k pravidelným kontrolám na kožním oddělení. Její děti po dvou letech dopadly v testech na výbornou a syfylyis u nich nebyl prokázán. Paní je velmi dobrosrdečná. Dokázala napéct koláče a uvařit oběd, který rozdala všem obyvatelům azylového domu. Protože je inteligenčně slabší a křehká, často se stávalo, že ji ostatní uživatelé zneužívali.

Po roce pobytu se vdala za uživatele naší služby, pana D. Během čekání na uvolnění bytu pod společností ELIM Hranice jsme řešili s rodinou jejich problémy. Paní Jana se v té době začala starat o pět dětí. Děti jejího manžela ji velmi těžce přijímaly a nebyla pro ně žádnou autoritou. Spojení dvou odlišných kultur se ukazovalo také ve výchově dětí. Zatímco otec prosazoval tvrdou ruku, matka nenechala na své děti dopustit. Řízené hospodaření bylo zrušeno. Manžel převzal

starost o rodinnou kasu. Po přestěhování do samostatného bytu rodina začala žít klidnějším a vyrovnanějším životem. Byla dohodnuta pomoc ze strany SAS Valašské Meziříčí. Rodina je pod dohledem klíčového pracovníka.

4. Byly zjištěny hlubší příčiny, které vedly k bezdomovectví?

Další příčinou je její nižší inteligence a bezmezná důvěřivost lidem, která vedla k jejímu zneužití.

Výzkumný objekt č. 6 : Jana M.

1. V jaké sociální situaci přichází klient na zařízení AD?

Poprvé paní Jana do azylového domu přichází na základě ukončeného poskytování sociální služby v délce 1 rok z azylového domu v Přerově, kde již déle nemůže zůstat. Matka má tři děti. Nejstarší syn (11 let), je v péči prarodičů. Dvě mladší děti, které měla s výrazně starším partnerem, jsou v její péči. Syn 4 roky, dcera 2 roky.

Paní se od nás odstěhovala a přistěhovala celkem 6x. Její ukončení služby mělo vždy charakter odchodu za partnerem, který jí měl zajistit její životní štěstí. Její poslední pobyt je nejdelší a trvá déle než 1 rok.

2. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby do 1 roku?

První pobyt v délce 9 měsíců: Paní nemá dostatek finančních prostředků. Pomoc je řešena potravinovou pomocí. Dále jsou řešeny sociální dávky a také neplacení výživného na nejstaršího syna L. Matka je často ve stavu rebelie. Nerada spolupracuje s pracovníky na své sociální situaci, individuální plánování je pro ni šťourání do soukromí, které velmi špatně přijímá. Cítí se samostatná, aby své problémy sama zvládla. Své hyperaktivní děti velmi těžce zvládá. Častuje je sprostými nadávkami a provoláním typu: „zdechni, rakovino, kéž by tě přejelo auto.“ Přesto děti matku velmi milují. Matku jsme vedly k jinému přístupu k dětem, ale ona je vnímá jako omezení své svobody. Ráda se chodí pobavit na diskotéku, ačkoliv má

finanční problémy. Je v placení svých povinností nezodpovědná. Stěhuje se do ubytovny v Bystřici.

Druhý pobyt paní Jany je ve znamení řešení jejich dluhů a zajištění sociálních dávek. Během čtyř měsíců dochází u matky pouze k horší změně, kdy se vzdává svého syna P. a dává jej do péče otci. Stěhuje se do pronájmu v R.

3. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby déle než 1 rok?

Třetí pobyt. Za šest a půl měsíců se paní Jana vrací opět na azylový dům. Objevily se u ní problémy s majitelem bytu, ve kterém bydlela. Paní mu dluží za nájemné. Paní se domnívala, že když udržovala s majitelem bytu intimní vztah, je nájemné zapláceno, tak jak se na tom spolu dohodli. Majitel se jí ale mstí, odmítá jí vydat ukončení smlouvy a tak má problémy s obdržáním doplatku na bydlení. Díky této skutečnosti dluží také za pobyt v azylovém domě. Paní jsme pomohli potravinovou pomocí a splátkovým kalendářem v době, kdy obdržela již doplatek na bydlení. Po devíti měsících se znovu stěhuje a to na základě inzerátu, který slibuje nájemné pouze tisíc korun za měsíc. Paní Janě jsme toto stěhování striktně nedoporučili, je podezřelá, ale ona se vidí v rodinném domě v L. a trvá na svém.

Po dvou dnech volá zoufale do azylového domu a prosí o pomoc. Majitel jí slibovaný pokoj nepronajal, musí s ním spát v jednom pokoji a ve společné posteli. Respekt si sjednává hlídacím psem, který střeží její pohyb. Paní jsme odstěhovali opět na AD.

Čtvrtý pobyt paní Jany - byla řešena mateřská školka pro dceru T. Dítě se podařilo za přispění AD umístit ve školce. Dcera je velmi spokojená. Paní se trápí odloučením od svého syna P. a chce jej opět do péče. Své rozhodnutí změnila, když bylo povoleno, aby syna mohla mít u sebe během prázdnin. Paní se odstěhovala po pěti měsících za přítelem z internetové seznamky do Čech.

Pátý pobyt. Paní po pár dnech volá do azylového domu a žádá o pomoc. Popisuje, že stojí na cestě ve vesnici a chce zpátky do azylového domu. Nemá finanční prostředky, aby se mohla vrátit. Paní stopem odjela do nejbližšího města, ve kterém jsme se spojili s úřady. Paní obdržela finanční částku, která jí stačila na vlak i na jídlo pro dítě. Vrací se zklamaná a zničená. Přítel, který jí nasliboval byt, ji ubytoval u rodičů, kteří se chovali k ní i dceři velmi zle. S paní řešeny výchovné rozhovory

o seznamování s partnery a možných rizicích. Matka si dává říct. U dalšího partnera volí postupnou cestu poznávání a nestěhuje se k němu. Partner se rozhodl bydlet v azylovém domě v Hranicích, aby mohli být v blízkém kontaktu. Po devíti měsících navštěvování partnera se rozhodli žít spolu. Odstěhovali se do ubytovny. Pátý pobyt ukončen po roce pobytu.

Šestý pobyt – Paní Jana se vrací se svým partnerem do azylového domu. Je s ním těhotná. Partner má povoleny celodenní návštěvy v azylovém domě. Hledají si společný byt. Jsou také čekatelé na byt pod společností ELIM Hranice. Narodil se jim zdravý a krásný chlapec. Rodina působí stabilně, pouze se u ní vyskytují finanční problémy. Dcera T. velmi pozitivně kvituje návrat do stejného azylového domu. Má tu kamarádky a pracovnice v sociálních službách zná. Také prostředí je pro dítě jedno z nejstabilnějších, kterému zatím matka poskytla. U paní Jany se díky opakovaným pobytům vyjevila nestálost a neschopnost ukotvit se na jednom místě. Jejím problémem je hledání řešení její těžké situace v navázání vztahu k partnerovi, který se o ni postará. Lidem velmi málo důvěřuje a trvá, než jejich dobře míněné rady sama uzná a přijme.

4. Byly zjištěny hlubší příčiny, které vedly k bezdomovectví?

Paní Jana pochází ze sedmi sourozenců. Otec její matku opustil a našel si jinou ženu. Paní tuto dobu těžce prožívala, protože byla v období puberty. Chyběla jí opora otce. Ve čtrnácti ji svedl muž, se kterým otěhotněla. K matce se ale dál neznal. Paní Jana musela podstoupit potupné výslechy a soud. Dítě vychovávala sama za pomoci matky. Poté co se otec vrátil po pár letech domů, měla již přítele otcova věku, který jí ho nahrazoval.

Výzkumný objekt č. 7: Andrea

1. V jaké sociální situaci přichází klient na zařízení AD?

Paní Andrea přichází na doporučení OSPOD. Spolu s ní přichází dcera (4 roky). Syn (9 let) je dočasně umístěn v diagnostickém ústavu. Matka původně bydlela v nevyhovujícím bydlení v rodinném domě na vesnici, kde se narodila, tam už dále zůstat nemůže. Hlavním důvodem jejího příchodu je ale zneužívání jejího syna

strýcem. Paní je ve velmi špatném psychickém stavu. Paní pořád pláče a klade si za vinu synovo zneužívání. Dcera je na první pohled podvyživená.

2. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby do 1 roku?

Syn přichází na víkendy do azylového domu, aby byl se svou rodinou. Je léčen medikamenty, aby se u něj neprojevovalo agresivní chování. U syna se objevuje škodolibá radost z ničení majetku v azylovém domě. Rád působí lidem kolem sebe potíže. Řešeno za pomoci psychologa. Psycholog doporučil matce stabilní prostředí pro syna, naplnění dne, hodně spánku a důsledné brání prášků.

U matky se projevují problémy s alkoholem, které vyvrcholily zbitím dcery. Ta je hospitalizována v nemocnici. Celá věc je řešena policií a OSPOD. Matce hrozí odebrání dětí z její péče.

3. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby déle než 1 rok?

Odebrání dětí do ústavní péče bylo zastaveno. Syn přichází z ústavu a snaží se adaptovat na prostředí. Přesto se u něj projevují problémy a to poškrábání auta či krádeže v obchodě. Matka je z jeho chování zoufalá. Řešení záškoláctví syna se podařilo zvládnout, poté co s ním matka začala jezdit do školy a kontrolovat jej. V průběhu pobytu si matka našla známou, které ji vedla k alkoholu. Se známou trávila většinou víkendy. Na azylový dům ale vždy přicházela ve střízlivém stavu. Její děti se trápily touto známostí, chtěly, aby jejich matka s nimi byla v azylovém domě, kde se cítily dobře a v bezpečí. S matkou jsme vedly výchovné rozhovory, ta se kvůli dětem zklidnila a jezdila na noc od přítele s dětmi domů. S dcerou jsme zahájili přípravu do školy, vypracování pracovních listů, ukázalo se, že je velmi slabá. První třídu musela opustit a přejít do speciální školy, kde její výsledky strmě vystoupaly nahoru. Její podvýživa byla léčena v gastroporadně.

Syn dokončil řádně základní školu a nastoupil do učiliště na obor zámečnick. Jeho chování se velmi změnilo. Stal se z něj pomocník matky, který jí pomáhá a také se stará o sestru.

Paní se rozhodla šetřit na kauci a aktivně si vyhledávala ubytování. Také velmi aktivně vyhledávala i práci. Nebyla však přijata jako matka samoživitelka. Matku byla v azylovém domě velmi aktivní, nečinilo ji potíže přidat ruce k dílu. Paní měla problémy s alkoholem, které se podařilo zdárně usměrnit. Její výchova dětí postrádala autoritu, kterou si za pomoci pracovníků dokázala k dětem vybudovat. Rodina potřebovala klidné a stabilnější zázemí, aby mohla najít jeden druhého.

Rodinu jsme doporučili k postupu do Domu ELIM, kam se po vánocích roku 2016 odstěhovala. Nyní se rodina snaží překonat adaptační potíže, které vyplývají z nového způsobu života.

4. Byly zjištěny příčiny, které vedly k bezdomovectví?

Paní má nižší intelekt. Pochází z velmi slabé sociální rodiny, kde byl hlavním problémem alkohol. Její život velmi poznamenalo také sexuální zneužívání jejího syna příbuzným.

Výzkumný objekt č. 8: Monika

1. V jaké sociální situaci přichází klient na zařízení AD?

Paní Monika přichází z pronajatého bytu, kde dlužila vysokou částku na nájemném a byt musela opustit. Přichází do azylového domu se svými třemi dcerami (věk:1,3,6 let). Matka je romského původu.

2. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby do 1 roku?

Zařizování sociálních dávek a rozdělení společného posuzování paní Moniky s její matkou. Jak bylo dále zjištěno, paní Monika má ještě jednu dceru, která je v péči otce. Na dceru neposílala výživné, proto situace musela být řešena. Paní velmi špatně snáší azylové prostředí. Vadí ji hluk a křik dětí. Své tři děti velmi špatně zvládá, chybí jí pomoc matky. Protože dokáže vyjít s finančními prostředky, je zdatná ve vyřizování sociálních dávek, a nemá závažné problémy, byla doporučena do bytu společnosti ELIM Hranice.

3. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby déle než 1 rok?

Paní bydlí v bytě, který spadá pod azylový dům ve Slaviči. Řešili jsme prospěch její dcery, která je ve škole velmi slabá. Domluvena spolupráce se SAS ve Valašském Meziříčí. Matka se během pobytu zamilovala do klienta z vedlejšího bytu. Protože s ním otěhotněla, byla rodina sestěhována do jednoho bytu. Problémy vznikly především díky rozdílným kulturním hodnotám. Matka prosazuje romskou soudržnost celé rodiny, ale celodenní návštěvy příbuzných nevyhovují pracujícímu otci. Také nejstarší dcera není schopná přijmout partnera matky a zbrojí proti němu. Její vzdor vůči partnerovi matce vyvrcholí, když matka znovu otěhotní. Je řešen komplikovaný vztah partnerů i vztah partnera a dcery paní Moniky, která jak se ukázalo, žárlí na své sestry, že mají svého otce, kdežto ona svého otce nikdy nepoznala. Hledání kompromisu v navštěvování rodiny přispělo ke zklidnění rodinné pohody. Během pobytu se u partnera projevoval jeho občasný sklon k alkoholu, který vyústil v agresi proti rodině partnerky. Jejich pobyt v bytě byl ukončen po několika letech vzhledem k napadení vedoucího služby v Hranicích. Matka se rozhodla odejít z bytu a žádala o to, aby o byt přišli, což pokládala za adekvátní trest za napadení vedoucího pracovníka. Poté se přestěhovala zpět do azylového domu ve Slaviči. Azylový dům si vybrala pro znalost prostředí, pracovníků a některých klientů. S otcem dětí nechtěla mít nic společného. Rozdělení rodiny přineslo paní Monice velké finanční problémy. Rodinu jsme podpořili potravinami. Nejmladší děti citově velmi strádaly po svém otci. Matce jsme otevřeli možnost ubytování v azylovém domě v Lipníku nad Bečvou, kde by mohla bydlet se svým partnerem, kdyby se spolu usmířili. K usmíření došlo a rodina se odstěhovala do azylového domu. Tato možnost byla zvolena vzhledem k možnosti střežení alkoholu u klientů a také omezení návštěv rodiny. Což byly zásadní problémy v jejich vztahu.

4. Byly zjištěny hlubší příčiny, které vedly k bezdomovectví?

Paní Monika pochází z neúplné rodiny. Má silnou vazbu ke své matce a sourozencům. Nedokáže být sama, bez své rodiny. Její silná vazba k rodině a romské zvyklosti komunity ji přivádí k problémům a ke ztrátě bydlení. Jiné problémy se nepodařilo zjistit.

Výzkumný objekt č. 9: Alena

1. V jaké sociální situaci přichází klient na zařízení AD?

Paní Alena přichází z azylového domu v Havířově, kde bydlela velmi krátce se svou dcerou (9 let). Matka neustále mění svůj pobyt po České republice a snaží se uniknout před svým dlouholetým partnerem, který ji bil a týral. Ten si ji našel všude, kam se odstěhovala. Zoufalá matka střídavě žije s otcem svých dětí a znovu utíká. Paní Alenka má tři děti. Nejstarší syn si odpykává trest ve vězení a mladší syn je ve výchovném ústavu pro mladistvé. Paní je velmi vyděšená, uplakaná a stále kontroluje, zda je v azylovém domě v bezpečí.

2. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby do 1 roku?

Matka nastoupila s dcerou bez finančních prostředků, jídla a ošacení. Byla vydána potravinová pomoc a oblečení podle potřeby. Otec dětí si matku opět našel, vyhrožoval jí, že si pro ni přijde a obtěžuje jí svým voláním na telefon azylového domu. Na pevné telefonní lince zanechává pro ni i personál výhrůžné hlasové zprávy. Většinou je pod vlivem alkoholu. Matka s ním odmítala komunikovat. Má strach a znovu uvažuje o útěku. Byl kontaktován OSPOD a také organizace Bílý kruh bezpečí. Bílým kruhem bezpečí bylo navrženo neustálé podávání trestního oznámení na otce dětí. Paní si po rozhovorech s pracovníky o útěcích, které nikam nevedou, svůj odchod rozmyslela. Otec si ale vždy našel cestu k matce přes svou dceru, která mu vždy sdělila, kde se nacházejí. Matka si během pobytu v azylovém domě našla nového přítele, který ji podporoval a chránil. Bohužel její první pobyt skončil úrazem, který utrpěla následkem týrání otce dětí. Ten si ji odchytil na zastávce autobusu a smýkal ji po cestě, při které jí vyhrožoval vyškubáním nehtů a vlasů. Paní Alena psychický tlak nevydržela a skočila pod projíždějící auto. Neštěstí přežila, zraněna vážněji byla pouze ruka, na které má trvalé zdravotní následky. Po šesti měsících se paní odstěhovala k novému příteli. Otec se již neozval.

3. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby déle než 1 rok?

Paní se k nám vrátila po šesti měsících zpět. Soužití u přítele bylo velmi problematické. S přítelem bydleli i jeho dva dospělí synové, kteří využívali dobroty svého otce a s paní Alenou příliš nevycházeli. Paní Alena přišla bez své dcery, kterou by ráda opět získala do své péče. Dítě měla v péči babička. Dcera by ráda byla opět se svou matkou. Babička se změnou souhlasila. Svou vnučku nezvládala. Otec této možnosti nepřál. Jeho cílem bylo potrestat matku, která začala nový život bez něj. Během dalších měsíců jsme řešili především převzetí dítěte do péče, které se paní Aleně podařilo získat. Vztah matky a dcery byl ale silně poznamenán špatnou výchovou babičky. Dcera matce také silně nedůvěřovala, protože se jí matka kvůli novému příteli vzdala. Dříve vzorná žačka měla kázeňské problémy a matku přestala respektovat. Dalším problémem bylo zdraví paní Aleny, která podstoupila mnoho operací a následně dlouhodobou rehabilitaci. Během mnoha měsíců zapracovala na sobě natolik, že se rozhodla nastoupit na pracovní dohodu do práce. Vztah matky a dcery se díky neutrálnímu prostředí (není ani u babičky, ani u matčina přítele) začal zlepšovat. Paní je v současné době velmi aktivní v hledání nového bydlení, které by jí otevřelo cestu k novému začátku s přítelem a dcerou, které miluje.

3. Byly zjištěny hlubší příčiny, které vedly k bezdomovectví?

Paní vyhnalo z domu domácí násilí, které ublížilo nejen jí, ale také jejím třem dětem. Otec dětí je násilník se sklonem k alkoholismu. Příčina byla zjištěna již na začátku pobytu v azylovém domě. Jiné příčiny nezjištěny.

Výzkumný objekt č. 10: Julie

1. V jakém stavu přichází klient na zařízení AD?

Paní Julie utekla od otce svých tří nejmladších dětí (šestiletých dvojčat a tříměsíčního miminka) z pronajatého bytu, kde oba spolu žili. Jejich soužití bylo poznamenáno domácím násilím a alkoholem otce. Matka po pěti letech nevydržela zlé zacházení a rozhodla se uchýlit do azylového domu. S sebou přivedla celkem čtyři děti (nejstarší dcera 16 let). Páté dítě (15 let) – syna měla ve výchovném ústavu.

Matka byla velmi vystresovaná, ale odhodlaná své děti ochránit před dalšími excesy ze strany otce.

2. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby do 1 roku?

Matka spolupracovala s romským pracovníkem města. Podala si záměr na městský byt. Byt se jí ale nepodařilo získat. Protože byla s partnerem společně posuzována, bylo nutné zařídit rozdělení společného posuzování. Byl sepsán návrh na výživné pro neprovdanou matku. Dále bylo řešeno výživné na dvě starší děti, jejichž otec se nacházel ve věznici ve Valdicích.

3. Jaké problémy se podařilo vyřešit během poskytování sociální služby déle než 1 rok?

Protože rodina měla stabilnější zázemí, začal jezdit nejstarší syn z ústavu za svou rodinou na dovolenou na víkendy. Protože mu pobyt u rodiny prospíval, byl mu umožněn i příchod na prázdniny. S chlapcem jsme vedli mnoho motivačních rozhovorů a byl zapojován v činnosti azylového domu. Nyní je na dobré cestě k brzkému návratu ke své rodině. Matka aktivně vyhledává nové ubytování, ale její možnosti selhávají na velkém počtu dětí a romském původu. Volbu jí také stěžuje bývalý partner, který i přes mnohé policejní zásahy rodinu obtěžuje a nebojí se jít až tak daleko, že rozbíjí okna azylového domu kameny. Matka se svými dětmi vnímá prostory zařízení jako bezpečné místo k životu. Je stabilnější a psychicky silnější, ale její důvěra v samostatný život roste velmi pomalu.

4. Byly zjištěny hlubší příčiny, které vedly k bezdomovectví?

Matka má tendenci vybírat si špatné partnery, se sklonem k alkoholismu a násilí. Poslední zkušenost s domácím násilím zanechala na ní a jejích dětech silné stopy, které stále přetrvávají a prohlubují se neústupností otce, který děti matce neustále unáší.

5.8. Vyhodnocení získaných dat

Cílem práce bylo popsat dopady prodloužení doby poskytování sociální služby – azylový dům podle individuální potřeby klienta.

Dopad byl zjišťován pomocí výzkumných otázek č. 1 – 3. Odpovědi na otázky byly sestaveny do případových studií v časové linii od příchodu do zařízení do konce roku 2016.

Výzkum měl také ověřit, zda delší doba poskytování sociální služby azylový dům napomáhá v rámci sociální prevence nejen řešit důsledky bezdomovectví uživatelů, ale také objevit hlubší příčiny, které k bezdomovectví vedly. Ověření proběhlo takto: Byly shrnuty řešené důsledky bezdomovectví během prvního roku poskytování sociální služby, vše zaznamenáno do tabulky č. 3. Důsledky, které byly řešeny v následujících letech zaznamenány do tabulky č. 4.

Tab. 3. Řešení důsledků bezdomovectví v prvním roce

Číslo výzkumného objektu	(poskytování sociální služby 1 rok) Řešeno:
1	dávky hmotné nouze, příspěvek na dítě, kartičky pojištěnců, průkazky na autobus, třídní fond, řízené hospodaření, splátky za nedoplatek vody a elektřiny
2	sociální dávky, doklady, kartičky pojištěnce, hygiena pokoje, prádla, celková zanedbanost
3	základní životní potřeby, potraviny, sunar, finance, špatná péče o dítě, hygiena, neplacení výživného
4	špatné chování, nadační příspěvek, změny dávek pěstounské péče, dluh za nájemné městského bytu
5	finanční nouze, potraviny, dítě z kojeneckého ústavu, vyloučení ze společného posuzování, sociální dávky, výživné na neprovdanou matku, svěřeni dítěte do péče, řízené hospodaření, výživa dítěte, hygiena
6	finanční nouze, potraviny, sociální dávky, neplacené výživné, špatný přístup k dětem, dluhy
7	psychologická pomoc pro syna, problémy s alkoholem, agrese vůči dítěti
8	sociální dávky, rozdělení společného posuzování s matkou, výživné na dceru, které neplatila, špatná adaptace na prostředí - byt Elim
9	Bílý kruh bezpečí, pronásledování, bezmoc, úraz klientky, stěhování k novému příteli
10	záměr na byt, rozdělení společného posuzování s partnerem, návrh na výživné matky, výživné na děti, strach matky

Tab. 4. Řešení důsledků bezdomovectví u klientů v prodloužené době

Číslo výzkumného objektu	(poskytování sociální služby déle než 1 rok) Řešeno:
1	dávky hmotné nouze, dokumenty, slabý zrak a hyperaktivita dcery, hygiena rodiny, agresivita matky, zdravotní stav matky, nestabilita rodiny
2	kauce na byt, splátky za odpad, traumata syna, agrese syna, hygiena rodiny
3	odklad výkonu trestu odnětí svobody, adopce dítěte, hygiena, hospodaření, zanedbávání dítěte
4	špatná adaptace na prostředí, doučování dítěte, byt ELIM
5	podávání léků, poznávání hodin, kontroly zdravotního stavu, sňatek, sžívání nové rodiny, byt ELIM
6	dluh na nájemném, mateřská školka, dítě v péči otce, labilita v partnerství, finanční labilita
7	adaptace syna na prostředí azylového domu, záškoláctví, dokončení ZŠ, příprava do ZŠ dcery, podvýživa dcery, usměrnění alkoholu, nástup do učení na zámečníka, odchod do dalšího stupně bydlení
8	školní prospěch dětí, vznik nové rodiny, spory různých kultur ve vztahu, vztah partnera se starší dcerou, dvě nové děti, alkohol partnera, spory, azylový dům Lipník
9	soužití nové rodiny, boj o svěření dcery do péče, léčba vztahu matka – dcera, bydlení, práce
10	stabilizace rodiny, syn na dovolených z ústavu, matka a děti psychicky odolnější, pocit bezpečí

Výzkum ověřil, že při dlouhodobém poskytování sociální služby azylový dům, byly řešeny nejen prvotní důsledky bezdomovectví, jakými jsou finanční situace, sociální dávky, bydlení, potraviny atd., ale také důsledky, které se během let u klientek objevily a jejichž řešení napomáhalo stabilizaci klientek a jejich rodin s cílem jejich úplného osamostatnění.

Dopad dlouhodobého poskytování sociální služby azylový dům na život klientů, který je podrobně popsán v případových studiích, jsem se rozhodla shrnout do tabulky č. 5.

Tab. 5. Shrnutí dopadů dlouhodobého poskytování sociální služby na život klientů

Číslo výzkumného objektu	Shrnutí dopadů dlouhodobého poskytování sociální služby na život klientů
1	Rodina se stabilizovala, matka umí hospodařit s finančními prostředky, zmírnila svou agresi. Nyní již řeší své zdraví, učí se být asertivnější a její péče o děti a hygiena se velmi zlepšili.
2	Rodina se posunula do dalšího stupně bydlení, matka se vdala, přibyl nový přírůstek do rodiny.
3	U matky se zlepšila starost o rodinu, hygiena, větší láska k dětem. Děti zůstávají pod dohledem u matky, nehrozí odebrání dětí. Vzniká nová rodina.
4	Paní se osamostatnila, uklidnila a její chování se zlepšilo. Vnučka získala stabilní prostředí, protože se s ní babička přestala stěhovat. Kvůli nestabilnímu prostředí hrozilo odebrání vnučky, (nyní bydlí s babičkou v podnájmu, mimo sociální službu).
5	Rodina se stále sžívá, je u ní jen mírný dohled, matka našla oporu v manželovi, otec pracuje a rodinu živí a podporuje matku ve výchově.
6	Matka se poučila ze svých chyb, postupovala pomalu při výběru partnera, nyní prožívá partnerskou stabilitu. Vznikla nová rodina, přibyl přírůstek do rodiny. Stabilní prostředí prospívá i dceři, která se zdárně vyvíjí.
7	Syn dokončil ZŠ a nastoupil do učení na zámečníka. Matka se usměrnila v alkoholu. Dcera celkově prospívá. Matka pomáhá s pracemi v azylovém domě, nemá problém s hygienou, ani finanční nouzí. Rodina doporučena k samostatnějšímu bydlení, proto odchází do Domu ELIM.
8	Matka se přestěhovala do bytu ELIM. Vznikla nová rodina, objevili se problémy, které byly řešeny tak, aby se rodina nerozpadla. Nyní bydlí v azylovém domě v Lipníku. Rodina prospívá.
9	Matka se dostala z vlivu agresora domácího násilí, dochází k léčbě vztahu matka – dcera, I přes úraz si nachází práci a usiluje o nové bydlení.
10	Rodina se stabilizovala, matka již není pod vlivem agresora domácího násilí a umí se bránit. Syn přijíždí na dovolené z ústavu k matce. Matka a děti jsou psychicky odolnější, prožívají pocit bezpečí.

Z výsledků vyplývá, že prodloužená doba poskytování sociální služby měla pozitivní dopad na životy klientů.

V rámci výzkumné otázky zda se podařilo objevit hlubší příčiny bezdomovectví (otázka č. 4), byly prokázány u jednotlivých výzkumných objektů tyto příčiny:

Tab. 5. Hlubší příčiny u výzkumných objektů

Číslo výzkumného objektu	Hlubší příčiny, které vedly k bezdomovectví
1	Sexuální zneužívání klientky v dětství, psychická agresivita, nižší inteligence
2	Chybějící sebedůvěra klientky s vyšším vzděláním, domácí násilí
3	Smrt matky v pubertě, nezáměrem ze strany otce, citová plochost
4	Vina za smrt dcery, což ji vedlo dále ke gamblerství
5	Snížená inteligence vedoucí ke zneužívání druhými, prostituce
6	Odchod otce od rodiny v období puberty, těhotenství ve 14 letech
7	Nižší intelekt, chudoba, alkohol, sexuální zneužití syna příbuzným
8	Silná vazba na rodinu a romské zvyklosti komunity
9	Alkohol partnera, dlouhodobé domácí násilí trávající 20 let
10	Špatný výběr partnerů, domácí násilí

Výzkum prokázal, že některé z hlubších příčin (domácí násilí, alkohol atd.) byly zřejmé hned nebo brzy po příchodu do azylového domu. U některých uživatelů právě prodloužená doba pobytu, která vedla k prohloubení vztahu s personálem spolu se stabilizací prostředí, umožnily hlubší příčiny bezdomovectví nahlédnout.

Cíl výzkumu se podařilo naplnit.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala životy deseti lidí v azylovém domě ve Slaviči, kterým byla sociální služba poskytována déle než 1 rok. Rozhodla jsem se popsat situaci, v jaké se klienti ocitli a přišli do azylového domu. Tento popis jejich špatné sociální situace měl ukázat na změnu, která do jejich života přišla během prodloužené doby poskytování sociální služby, než je doporučena zákonem. Dále se případové studie zaměřily na zjištění odpovědí na otázky, jakými problémy klienti procházeli během prvního roku poskytování sociální služby a jaké problémy se objevily po jednom roce poskytování sociální služby. Práce se také zaměřila na možné zjištění příčin, které k bezdomovectví vedly.

Výzkumem bylo prokázáno, že delší doba poskytování sociální služby azylový dům pomáhá v rámci sociální prevence nejen řešit důsledky bezdomovectví klientů, ale také objevit hlubší příčiny, které k bezdomovectví vedly. Zákon praví, že délka poskytování sociální služby azylový dům by měla být zpravidla 1 rok. Praxe v této sociální službě však ukazuje, že násilné ukončení pobytu do 1 roku nemusí vždy být pro některé klienty prospěšné.

První rok poskytování sociální služby byl velmi důležitý k stabilizaci sociální situace klienta. Během prvního roku se podařilo vyřešit u těchto deseti případů především vyřízení sociálních dávek, ošacení, potraviny a hledání nového ubytování. Sociální práce byla zaměřena především na řešení důsledků bezdomovectví.

Další měsíce a roky pobytu těchto komplikovaných případů přinesly řešení hlubších problémů, které vyplouvaly postupně na povrch. Prostředí, ve kterém klienti prožívali bezpečí, přispělo k řešení skrytých problémů, o kterých dlouho klienti nechtěli vůbec hovořit, natož je řešit. Čas, který byl složitým případům věnován nad rámec zákona, vedl k vytvoření hlubších vztahů spolupráce mezi pracovníky a klienty. Vztah důvěry přispěl nejen ke zjištění komplikovaných problémů, které jsme mohly s klienty řešit, ale také k zjištění příčin, které by zůstaly dlouhodobě skryty.

Azylovým domem prošlo padesát klientů, kteří strávili krátké období v pobytové službě. U těchto případů se sociální práce zaměřila pouze na jejich zachycení v sociálním propadu. Tito klienti byli dostatečně silní, aby se po krátkém čase opět vrátili do společnosti. V azylových domech se ale objevují také případy klientů, kteří nejsou schopni postavit se v krátkém čase na své nohy a vrátit se do normálního

života. Pro ně není řešením násilné ukončení sociální služby a jejich podstoupení do jiného azylového domu, kde s nimi práce začne od začátku. Domnívám se, že dlouhodobá spolupráce s klienty, která přináší výsledky a přispívá k získání kompetencí vedoucí k jeho osamostatnění, nenarušuje poslání azylového domu, ani cíl služby, nýbrž respektuje individualitu člověka. Tyto výjimky prodloužené doby v poskytování sociální služby vychází z životní praxe azylových domů, a zákon pro ně ve své moudrosti otevřel prostor termínem „zpravidla je služba poskytována do jednoho roku.“

Literatura a zdroje:

1. **HENDL, Jan**, 2016. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál. 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9
2. **MADEROVÁ, Ivana**. Ženy bez domova- pohled z hlediska rodinné a sociální situace. In: *Specifika žen mezi lidmi bez domova. Sborník z konference 2010*. Charita Olomouc, s. 21- 29. ISBN 978-80-254-7561-4
3. **MATOUŠEK, Oldřich a kol.**, 2011. Sociální služby. Praha : Portál. 194 s. ISBN 978-80-262-0041-3.
4. **MPSV**, 2013. Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020., Praha 70 s. ISBN 978-80-7421-062-4
5. **KRAKEŠOVÁ, Marie**, 1973. Výchovná sociální terapie, I. díl. Praha: Organizační a tiskové oddělení ministerstva práce. 159 s.
6. **PAVELKOVÁ, Jaroslava**, 2007. Problematika lidí v nouzi. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. 122 s. ISBN 978-80-7290-338-2
7. **POKORNÝ, Vratislav, TELCOVÁ Jana. & TOMKO, Anton.**, 2003. Prevence sociálně patologických jevů - manuál praxe. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky. 186 s. ISBN 80-86568-04-0
8. **ŘEZNÍČEK, Ivo**, 1994. Metody sociální práce. Praha: Sociologické nakladatelství. 80 s. ISBN 80-85850-00-1
9. **SCHWARZOVÁ, Gabriela**. Sociální práce s bezdomovci. In: *Sociální práce v praxi:specifika různých cílových skupin a práce s nimi. 2005*. Praha: Matoušek, Oldřich, ed., Kodymová, Pavla, ed. & Koláčková, Jana, ed., s 351. ISBN 80-7367-002-X.
10. **Vyhláška č.505/2006 Sb.**, Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.
11. **Zákon č. 108/2006 Sb., Zákon o sociálních službách.**
12. **Zákon č.111/2006 Sb., Zákon o pomoci v hmotné nouzi.**
13. **Zákon č. 117/1995 Sb., Zákon o státní sociální podpoře.**

Seznam tabulek

Tab. 1. Délka poskytování sociální služby u všech uživatelů AD od období
2011-2016

Tab. 2. Výběr zkoumaných objektů

Tab. 3. Řešení důsledků bezdomovectví v prvním roce

Tab. 4. Řešení důsledků bezdomovectví u klientů v prodloužené době

Tab. 5. Hlubší příčiny u výzkumných objektů

Seznam příloh

1. Seznam složek uživatelů AD Slavič
2. Záznamy o průběhu individuálního plánování

ELIM Hranice o.p.s.
Hranická 94, 753 61 Hranice IV – Drahotuše

☎: +420 731 751 612
☎: +420 604 477 608

Záznamy o průběhu individuálního plánování

Jméno a příjmení uživatele služby:

Klíčový pracovník v sociálních službách:

Datum	Podpis uživatele	Podpis klíčového pracovníka
Datum	Podpis uživatele	Podpis klíčového pracovníka